

OptoSunet kopplas på bit för bit

OptoSunet närmar sig mer och mer – flera högskolor har i det tysta redan börjat använda det nya nätet.

Under mars månad räknar SUNET med att hela det nya nätet ska vara satt i drift.

OptoSunet har – precis som föregångaren GigaSunet – dubblad utrustning och dubblade förbindelser. Om olyckan är framme och nätet drabbas av utrustningsfel eller avgrädda kablar ska datatrafiken inte stanna av...

Av OptoSunets två parallella nät – ett grönt och ett rött – har framför allt det röda orsakat förseningar.

Det rör sig om försenade utrustningsleveranser, men också om

fibervärden som inte legat på rätt nivå.

I väntan på att röda nätet är klart att tas i drift kommer gamla GigaSunet att agera reservväg åt OptoSunet i väntan på att hela det nya nätet kan tas i drift.

– Arbetet med OptoSunet har lärt oss mycket – bland annat att infrastrukturen mellan våra högskoleorter inte alltid är så bra som man skulle önska, konstaterar Hans Wallberg, som är den som har utvecklingsansvaret inom SUNET.

– Att hitta en (1) förbindelse som lever upp till OptoSunets krav har inte varit så svårt, men att hitta två förbindelser mellan orterna har ibland varit näst intill omöjligt, konstaterar Hans.

Hans tolkar det som om leverantörerna har överraskats av de

Alla prylar är inte vassa

De kallas gadgets, men det är ett onödigt ord för onödiga prylar.

Säga vad man vill om ny teknik – en hel del som tål att skrattas åt.

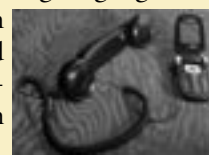
Numera finns det t o m USB-minnen, som kan värma din toalettsits! Om inte det är en onödig pryl så är det förmodligen de nödigas pryl...

Det finns USB-handskar också – de håller händerna varma när tangentbordet får sina fiskar varma.

Är inte det gott nog, finns alltid möjlighet att skaffa sig en mus som även fungerar som massageapparat.

Allt går givetvis att köpa på nätet. Telefonbeställningar tas också emot.

Har du någon gång tänkt skaffa dig en telefon med en tung 50-talslur som tillbehör?

Vem vet – snart kommer väl en telefon med två tomma burkar och några meter björntråd som tillbehör?

Mer onödig än så kan knappast en gadget vara...

Onödig var förvisso också den första atombomben.

Gruppen som var med och utvecklade den kallade sin skapelse för "gadget".

Det var ingenting att skratta åt... **LF**

bandbredds- och tillförlitlighetskrav som OptoSunet har.

– De kan kort sagt inte ha haft lika krävande kunder förut, konstaterar Hans.

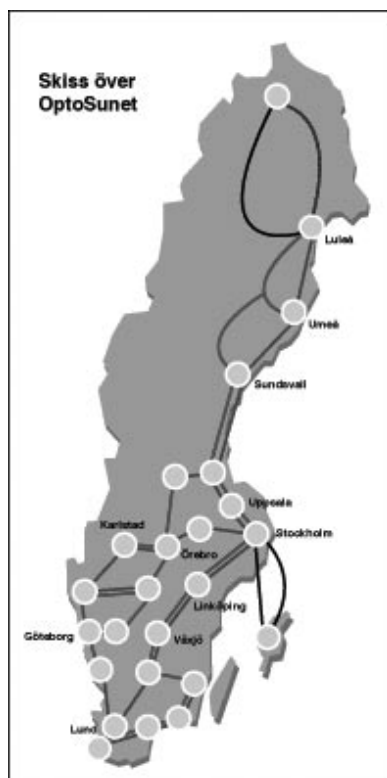
Uppsala först

Vid SUNET-styrelsens februarisammanträde hade Uppsala universitet redan flyttat över all sin trafik till OptoSunet.

Sjutton andra högskolor och universitet var dessutom i full färd med att testa sina OptoSunet-förbindelser.

Endast fyra av de anslutna lärosäten hade då inte påbörjat några tester.

– Brist på personal har satt käppar i hjulen för några av landets högskolor. SUNET har därför erbjudit sig att gå in och hjälpa de högskolor som saknar egen kompetens på området, berättar Hans.

SUNETTEN

Februari 2007

Sunetten är ett nyhetsblad som vänder sig till nyttjarna av det svenska universitetsdatornätet SUNET.

Nästa nummer kommer ut i mars-april 2007.

Ansvarig utgivare:

Hans Wallberg, utvecklingsansvarig för SUNET och datachef vid Umeå universitets datacentral UMDAC.

Redaktör:

Lennart Forsberg, SUNET-informatör som också är placerad vid UMDAC.

Adress:

Sunetten
UMDAC
901 87 UMEÅ

Telefon:

090 - 786 69 69

Telefax:

090 - 786 67 62

E-post:

Sunet@umdac.umu.se

Webbplats:

<http://www.sunet.se>

Abonnemang och avbokning av abonnemang:

Sunet@umdac.umu.se

Tryck:

Detta nummer av Sunetten trycks på Original i Umeå. Upplagan är för närvarande 7.500 exemplar.

Originalen har producerats på en Power Mac G5 med programmet InDesign. Ej signerade artiklar svarar redaktören för.

Ny driftcentral i drift

NORDUnets driftcentral i Stockholm – den som har driftansvaret för OptoSunet – börjar finna sin form... och har fått sitt namn!

Det är NUNOC som tar över efter KTHNOC. Förkortningen står för Nordic University Network Operation Center.

I dagsläget är 14 av de 15 tjänsterna på NUNOC tillsatta. Rekryteringen av den återstående befattningshavaren pågår.

Flytten till NUNOC kräver en hel del konfigureringsarbete innan högskolorna kan flytta sin trafik till OptoSunet. Det utförs av Per Nihlén och Håvard Eidnes tillsammans med Magnus Bergroth från Mälardalens högskola och Bengt-Erik Sandström från Umeå.

Anders Magnusson, Luleå tekniska universitet, är inhyrd för att flytta servrar och datorbase-

rade tjänster från KTHNOC till NUNOC.

Börje Josefsson från Luleå samordnar den komplicerade flytt- och installationsverksamheten – han har kort sagt koll på varenda detalj!

Ett avtal har tecknats med NORDUnet, som reglerar samarbetet mellan NUNOC och SUNET. I skrivande stund granskas den engelskspråkiga avtalstexten av jurister, för att undvika tvetydigheter och juridiska missförstånd. Totalt rör det sig om ett 30-tal A4-sidor.

Flytten från KTHNOC till NUNOC:s lokaler på Tulegatan i centrala Stockholm, inbegriper även överflyttning av förbindelserna till de konstnärliga högskolorna, till museerna och till SUNET:s externa kunder.

De brukar kallas småkunder, men flytten av förbindelserna är en stor och mycket arbetskrävande process.

Går allt planenligt beräknas flyttkarusellen vara avslutad den 25 april.

Avgiften kan ingen avstå

SUNET är inte gratis för landets högskolor och universitet – under innevarande år pungar de ut med 98 miljoner kronor i finansieringsbidrag till universitetsdatornätet.

Runt om i högskole-Sverige muttras det över de höga SUNET-kostnaderna – allra mest har det nog muttrats på SLU, som i slutet av 2006 valde att teckna ett Internet-avtal med Telenor.

Med sitt nya Telenor-avtal säger sig SLU spara 5 miljoner kronor om året – men hur det blir med det sparandet återstår att se.

Det eventuella sparandet är inget som SUNET-styrelsen har möjlighet att påverka.

– Våra kontakter med utbildningsdepartementet har gett klara besked. En högskola kan sluta använda SUNET, men den som gör det blir förden skull inte av med sitt betalningsansvar gentemot SUNET, berättar Mille Millnert, ordförande i SUNET-styrelsen.

SUNET har regeringens uppdrag att ge högskolor och universitet tillgång till ett väl fungerande datornät. Uppdragets innebörd, inklusive finansieringsprinciperna, anges i regleringsbrevet.

Regleringsbrevet fungerar som som något av ett rättesnöre för SUNET – av det framgår det också att universitetsdatornätet är en angelägenhet för samtliga högskolor och universitet.

Med den vetenskapen beslutade SUNET-styrelsen vid sitt februari-sammanträde att OptoSunet, ska dras fram till alla högskolor – även till SLU.

I SUNET:s uppdrag ingår även att fakturera högskolor och universitet enligt nu gällande finansieringsprinciper.

– Fakturorna skickas till samtliga högskolor. Om det är andra regler som ska gälla för någon enskild högskola är det inget som SUNET har makt att besluta om. Det är i så fall en affär mellan berörd högskola och regeringen, förklarar Mille Millnert.

Han påpekar att det är viktigt för högskolor och universitet – och även för SUNET – att de av staten fastlagda finansieringsprinciperna verkligen gäller.

– Vi och högskolorna måste få veta inom vilka ramar vi har att verka, säger Millnert.

Svenska universitet och högskolor skall genom universitetsdatornätet SUNET ges tillgång till datakommunikation av hög kapacitet och erbjudas tjänster inom datakommunikation som svarar mot deras efterfrågan.

Ur regleringsbrevet

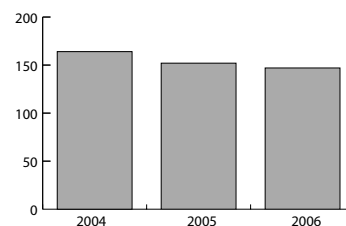
med automatik för alla andra lärosäten.

Under en paus i samband med styrelsens februarisammanträde liknade en av ledamöterna SUNET med SVT.

– Vi har ju redan lärt oss att de som inte tycker om programmen i Sveriges Television kan låta bli att titta på dem – men de kan inte låta bli att betala TV-licensen. **LF**

Landets högskolor och universitet vill naturligtvis också ha ett gott grepp om sina SUNET-kostnader.

Men om någon enskild högskola befrias från betalningsansvar, höjs avgiften

SUNET kostar många miljoner – även om kostnaderna minskat mellan åren 2004 och 2006

Kostnaderna minskar

2004 kostade SUNET 164 miljoner kronor. Året därefter var kostnaderna nere i 152 miljoner kronor för att under fjolåret ”bara” vara 147 miljoner kronor. Det framgår av Vetenskapsrådets årsredovisning för 2006.

Vetenskapsrådet kallar det administrativa kostnader – men kostnaderna för administration inom SUNET utgör bara 2,3 procent av den totala budgeten.

Av Vetenskapsrådets årsredovisning framgår även att anslaget över statsbudgeten uppgick till 39,8 miljoner kronor för 2006.

Det motsvarar ungefär 25 procent av SUNET:s budget.

Resterande tre fjärdedelar av budgeten tar SUNET in i form av bidrag från anslutna lärosäten och externa organisationer.

Under 2006 bidrog högskolor och universitet med 110 miljoner kronor.

Budgeten för 2007 berättar att högskolebidragen för innevarande år uppgår till 98 miljoner.

Högskolor och universitet kan därför räkna med sänkta avgifter redan från första kvartalet 2007.

De minskade kostnaderna beror bl a på förändringen av driftorganisationen som SUNET har genomfört.

Många i Europa satsar som SUNET

Äntligen, skulle man kunna säga... för nu har flera av landets högskolor och universitet kopplat upp sig till OptoSunet.

Liknande initiativ tas också i många andra europeiska länder.

Holländska SURFnet6 invigdes redan i början av 2006 – ett år senare är många av Europas akademiska datornät på god väg att uppgradera.

En rundvandring på webben visar att ett 20-tal europeiska universitetsdatornät funderar i liknande banor som SUNET.

Några av de akademiska näten i nedanstående länder har inte bara funderat – de har t o m byggt sina svartfibernät:

- Tjeckien
- Tyskland
- Grekland
- Holland
- Norge
- Slovakien
- Schweiz
- Storbritannien
- Azerbajdzjan
- Vitryssland
- Serbien/Montenegro

Bara för att länder bygger sina nätverk på likartat sätt, behöver de i övrigt inte ha några likheter med varandra.

Ta storleken som exempel...

Till ytan är Sverige större än alla de uppräknade länderna.

Det rymmer elva Holland – och lika många Schweiz – på Sveriges yta. Storbritannien får plats två gånger om, nästan...

Den geografiska verkligheten påverkar givetvis arbetet för dem som bygger nät. Det faktum att Sverige dessutom är ett avlångt land försvårar och fördyrar nätbyggandet.

Du som kör bil mellan Kiruna och Malmö har 179 vägmil att färdas på.

Jämfört med alla kabelmil som OptoSunet kräver är det inte ens ett stenkast...

OptoSunets ryggradsnät med dublerade förbindelser slukar 766 kabelmil!

Det kan knappast något annat europeiskt land mäta sig med?

Men det är förstås med statistik som med ordspråk – det finns alltid något, som talar för de egna intressena.

På rundvandringen mellan Europas akademiska nätverk, noterade Sunetten att Estland – lite större än Holland – konstaterat att svenska SUNET bara hade ett 30-tal kunder till skillnad från Estlands EENet med sina 800!

Det är skillnad det! En skillnad som beror på att det estländska nätet även ansluter vanliga skolor.

Det är inte något som företrädarna för svenska SUNET drömmer om.

De drömmer nog hellre om den finansieringsprincip som tillämpas i Estland. Där betalar staten över sin statsbudget vad EENet kostar.

SURFnet

Holländska SURFnet framhålls ofta – i Sverige och i hela världen – som ett föredöme när det gäller nätverksbyggande.

Den 23 januari 2006 levde holländerna också upp till omgivningens högt ställda förväntningar.

Då invigdes deras svartfibernät SURFnet6 med pompa och ståt.

Nya regler för studentbostäder

I OptoSunet delas högskolornas kommunikationsbehov in i nivåer. *Basbehoven* finansieras med högskolornas bidrag till SUNET. Högskolor med *särskilda behov* får själva finansiera dem.

Till särskilda behoven räknas egna punkt-till-punkt-förbindelser (p2p) samt uppkoppling av studentbostäder.

Reglerna för punkt-till-punkt-förbindelser finns här:

<http://basun.sunet.se/regler/p2p-regler.html>

Regler om anslutning av studentbostäder finns här:

<http://basun.sunet.se/regler/studentbostadsanslutning-regler.html>

I samband med invigningen premiärvisades en animerad film, "And then there was light".

Den tål att ses än idag:
<https://videotheek.surfnet.nl/asset-view/22530/>

På nätet finns även det ögonblick bevarat då en ansvarig minister invigde det effektfulla nätet genom att ansluta en jättelik switch – se http://www.surfnet.nl/info/artikel_content.jsp?objectnumber=106984

Vad som inte framgår av bilden är att ministern just då inte var uppkopplad till det nät han invigde!

Han tände i själva verket bara några lampor i den konstgjorda switchen!

Men effektfullt var det.

Med en budget nästan dubbelt så stor som SUNET:s och med mer än 100 anställda kan man kosta på sig sådana extravaganser.

100 procent

När SUNET nu successivt lämnar GigaSunet och går över till OptoSunet, byts 100 procents tillgänglighet mot 100 procents tillgänglighet.

Det är inte så kryptiskt som det låter – med sina dubblerade förbindelser har SUNET alltid haft den höga ambitionen.

Att uppgraderingen till OptoSunet görs just nu, beror på att GigaSunet-avtalet med Skanova har gått ut.

Detta trots att SUNET har utnyttjat den möjlighet som gavs att förlänga avtalet ett år. På förseningar i OptoSunet-leveranserna har därutöver ytterligare några månaders förlängning framtvingats.

GigaSunet har med andra ord gjort sitt – och det med råge...

Att förlänga GigaSunet-avtalet ännu längre var m o inte möjligt, trots att en och annan högskola sagt sig vara mer än nöjd med den kapacitet som GigaSunet gav.

Hög kapacitet

Med nya OptoSunet erbjuds också nya möjligheter.

Om GigaSunet levererade 10 Gbit/s i stamnätet, så levererar OptoSunet 10 Gbit/s till högskolor och universitet.

Enkelt uttryckt ska ingen behöva dela kapacitet med någon annan i stamnätet.

De högskolor som nöjer sig med 1 Gbit/s får naturligtvis också vad de vill ha.

Med OptoSunet går det även att få egna punkt-till-punkt-förbindelser.

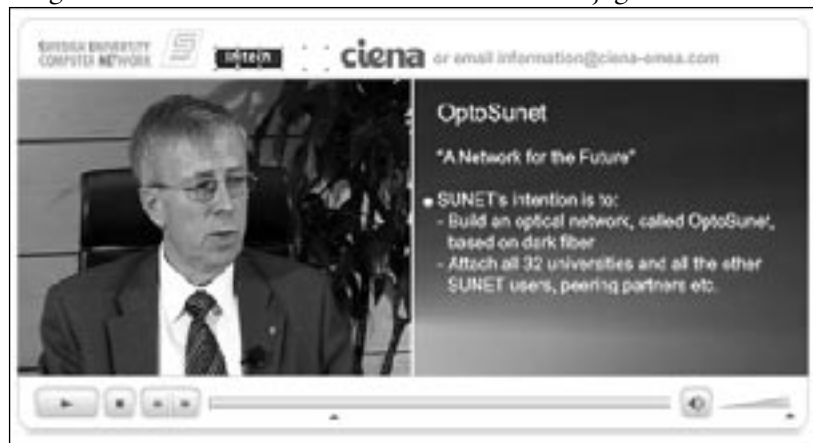
Forskare kan sitta i Växjö hålla kontakt med kolleger i världen, som om de satt på samma sladd!

Något som de med bandbreddskrävande aktiviteter hoppas mycket på.

Det lär redan finnas forskare i Göteborg som om tre år säger sig behöva 32 Gbit/s över Atlanten.

Det återstår att se om den drömen blir verklighet...

Med tillgång till ett av världens mest kraftfulla akademiska datornät är det fullt möjligt. **LF**

Imtechs pressmeddelande om OptoSunet är ett rundabordssamtal med Hans Wallberg, SUNET, och Loudon Blair, Ciena. Här får du veta vad som sägs: <http://telecom.imtech.nl/content/news/press/sunet/index.html>

Ljus framtid för GLIF?

Har du googlat på GLIF? Då har du förmodligen upptäckt Glommersträsk Lappträsk IF!

Det ger nämligen första träff med den populära sökmotorn. GLIF i betydelsen Global Lambda Integrated Facility hamnar längre bak.

GLIF är ett internationellt initiativ som vänder sig till forskare och forskningsområden med dataintensiv verksamhet.

Ett 50-tal nätverksorganisationer över hela världen medverkar i GLIF – de nordiska akademiska datornäten gör det i egenskap av delägare i NORDUnet, det nordiska akademiska datornätet.

Tanken är att GLIF ska uppmuntra samarbete mellan forskare och nätverkstekniker över hela världen.

Den samlade erfarenheten ska kort sagt skapa ny kunskap inom det som även på svenska kallas lambda networking.

Viktiga verktyg i det samarbetet är de optiska nätverk, som nu växer upp över hela världen.

GLIF skapades 2001 och har numera en egen webbplats, www.glif.is

Informationen på svenska webbplatser är än så länge sparsmakad..

Söker man på GLIF och lambda (för att undika Glommersträsk Lappträsk IF) får man i själva verket endast en träff med Google. Den länkar till en av SUNET:s TREF-punkter!

Gumman på webben

Världens äldsta tidning, Post- och Inrikes Tidningar finns inte längre som papperstidning. Däremot finns den på webben – klickbar från Bolagsverkets webbplats.

Första numret av Post- och Inrikes Tidningar gavs ut redan 1645. Då var det drottning Kristina som styrde Sverige – och om sanningen ska fram hette tidningen på den tiden Ordinari Post Tijdender.

Vägen till det långa namnet Post och Inrikestidningar gick via sammanslagningar av Stockholms Posttidningar och Inrikestidningar.

Smeknamnet Postgumman föddes på 1800-talet, därmed markerande att nyhetsrapporteringen fick rykte om sig att vara långsam.

Nyhetsrapporteringen upphörde helt på 1920-talet.

Därefter har Postgumman, med fem nummer i veckan, delgett myndighets-Sverige kungörelser och utannonserade tjänster.

Det har inte varit någon kioskvältare precis – upplagan låg på ca 1000 exemplar under 2006.

Med publiceringen på webben finns förhoppningar om en större läsekrets. Ta gärna en titt: <https://poit.bolagsverket.se/KPNPublikWeb/>

Av nostalgi och vördnad för den gamla damen trycks därutöver ett (1) exemplar av varje nummer som arkiveras.

Hur ser ett lämpligt lösenord ut?

Numera vet alla att Sigge är ett olämpligt lösenord.

Men jag har inte hört någon berätta hur ett lämpligt lösenord ska vara beskaffat.

Det borde väl Sunetten kunna reda ut?

SUNETTENS FRÅGE LÅDA

Svar: Lösenord ska väljas med omsorg och eftertanke. Det ska vara svåra att lista ut för obehöriga och lätta att komma ihåg för behöriga.

Det är en svår balansgång med andra ord...

Lösenord som bara består av bokstäver – t ex Sigge – är mycket lätta att avslöja. Den Sigge som blev ett samtalsämne i höstas hade dessutom valt samma användarnamn och lösenord. Det gjorde inte saken bättre...

Lösenord som bara består av siffror är lika enkla att avslöja som lösenord med enbart bokstäver.

Det finns lättillgängliga program som på några få timmar avslöjar sådana lösenord.

Vill man vara riktigt säker – och det vill väl alla? – räcker det inte ens att blanda siffror med gemena och versala bokstäver.

Bra lösenord ska även innehålla några av tangentbordets övriga tecken.

Lägg därtill att man givetvis inte ska ha samma lösenord till alla inloggningsman jobbar med i sin vardag.

Varje inloggning ska ha sitt eget lösenord och alla lösenord ska bytas med jämna mellanrum – minst en gång om året.

Det är med andra en hel del att hålla reda på. Och mycket att komma ihåg.

Det finns de som hävdar att man bör förvara sina lösenord i kassaskåp eller bankfack – krångligt tycker många som nöjer sig med en lapp i plånboken.

Men plånböcker kan ju stjälas, invänder kanske någon – visst händer det... men det är förhållandevis sällsynt i jämförelse med de datorintrång som ofta förekommer.

Lösenorden ska under alla förhållanden inte sparas på en post-it-lapp intill datorn. Det ska inte heller sparas i datorn – om man inte har möjlighet eller kunnande att kryptera den fil som innehåller lösenorden.

Ett bra sätt att komma ihåg ett lösenord är att utgå från en känd textrams och omvandla varje ords inledningsbokstav i en kryptisk lösenordsblandning.

Zarah Leanders "Vill ni se en stjärna se på mig" skulle kunna lägga grunden för lösenordet: vNs1*cpM

Folkvisan "Sju vackra flickor i en ring" har förutsättningar att som lösenord bli: 7vfl1o!

Men gör nu inte dessa exempel till dina egna lösenord!

Ska man ha ett bra och säkert lösenord, ska man ha ett eget lösenord – och då får man ge sig själv den tid det tar att vara påhittig nog att skapa det.

Merinformation om hur man väljer bra lösenord finns naturligtvis på nätet. En googling på "bra lösenord" ger uppemot 10.000 svenska träffar.

LF

SUNET Forum på Arlanda

SUNET Forum anordnas i år den 21 mars. Liksom tidigare år äger evenemanget rum i Sky City på Arlanda.

Tanken med SUNET Forum är att det ska fungera som möte för dialog mellan SUNET-styrelsen och företrädare för högskolornas verksamhet: forskare, utbildningsansvariga, administratörer och ansvariga för högskolans "tredje uppgift".

Till SUNET Forums målgrupp hör också de som är ansvariga för biblioteksverksamheten.

Temat för årets forum är "Möjligheter med OptoSunet".

Ur programmet:

- Presentation av OptoSunet
- Regeringens IT-politik
- Leverantörerna bakom OptoSunet
- Nordic Data Grid Facility
- Hur en högskola kan använda OptoSunet
- Studenterna som användare av OptoSunet
- Driftorganisationen i OptoSunet

Mer information om evenemanget finns på webbplatsen <http://www.sunet.se>

Terena-möte i Köpenhamn

Terenas årliga nätverkskonferens anordnas i år i Lyngby utanför Köpenhamn mellan den 21 och 24 maj.

Temat för konferensen är "Visible services – transparent networks".

I anslutning till konferensen hålls dessutom ett flertal tekniskt inriktade workshops och interna Terena-möten.

Mer information om Lyngby-konferensen finns förstås på webben, <http://tnc2007.terena.org/>

Möt våren i Borås

Tekniska referensgruppens sextonde TREFpunkt äger rum i Borås den 18-19 april – precis som tidigare TREFpunkter arrangeras vårens TREFpunkt i direkt anslutning till säkerhetsorganisation SUSEC:s vårmöte, som startar dagen före, den 17 april.

Även om programmet ännu inte är klart till alla delar så kommer naturligtvis information om OptoSunet att ges stort utrymme under dagarna i Borås.

Bland annat kommer OptoSunets driftgrupp NUNOC att presentera sig.

Medverkar i Borås gör även flera av NORDUnets ledande tjänstemän.

SP i Borås kommer även att medverka i någon form på TREFpunkt.

SP stod förut för Statens Provsnings- och forskningsinstitut, men kallas numera Sveriges Tekniska Forskningsinstitut – se <http://www.sp.se>

Särskilda behov

Nyordningen i OptoSunet – där basbehov separeras från särskilda behov – intresserar förmodligen

också deltagarna på TREFpunkt.

Reglerna för anslutning av studentbostäder och förutsättningar för hur man upprättar punkt-till-punkt-förbindelser i OptoSunet finns redan nu tillgängliga på SUNET-webben.

Anslutningen av studentbostäder ska regleras i avtal mellan SUNET och den organisation som ansvarar för studentbostads nätets anslutning till OptoSunet

Studentbostäder kan anslutas till OptoSunet på två sätt:

- direkt till OptoSunet med en punkt-till-punkt-förbindelse
- via högskolans campusnät till OptoSunet

Punkt-till-punktförbindelserna regleras även i avtal mellan SUNET och berörd part.

Prisnivån för en Gigabit Ethernet-anslutning från en högskola till centralnoden är satt till 5.000 kronor per månad.

Prisnivå för en 10 Gigabit Ethernet-anslutning ligger på 20 000 kronor/månad.

Mer information finns på webben, www.sunet.se

Vy från Talgje utanför Stavanger.

Så vitt man kan se

En tanddokter ute på Talgje
har tröttnat se tandsten i svalge.
Men den dator han har
både lockar och drar,
med den kan han skicka e-malje.

LF

SUNET/UMDAC

Umeå universitet

S - 901 87 Umeå

Stort och smått från webben

Varsågod! Här bjuds ett axplock från webben med bildande bilder:

Gamla skivomslag

<http://www.coverbrowser.com/covers/worst-album-covers>

Var de verkligen bättre förr – skivomslagen?

Origami

<http://forum.programming-designs.com/viewtopic.php?pid=4526>

Japansk pappersvikningskonst.

Hiroshima

http://fogonazos.blogspot.com/2007/02/hiroshima-pictures-they-didnt-want-us_05.html

Bilder från Hiroshima.

Tjernobyli

<http://stuckincustoms.com/?p=1062>

Bilder från Tjernobyli.

Vridbara vyer

http://www.virtualsweden.se/week_arch.asp

Bilder som tål att vändas och vridas på.

Ljuseffekter

<http://antwrrp.gsfc.nasa.gov/apod/ap070205.html>

Åska, fyrverkeri och stjärnfall uppträder ibland samtidigt.

Sekunds snabbt

<http://runningfromcamera.blogspot.com/>

Hår långt från kameran hinner man på två sekunder?

Iskalla vyer

<http://www.fatpita.net/arctic.php>

Vackra isformationer.

SUNET & SÅNT

Nissar finns det många.

Datanissar.

Nättnissar.

Linuxnissar.

Surfnissar.

Prylnissar.

Vad är det för fel på Nisse, kan man undra?

Nissarna finns över allt – inte bara i datavärlden.

Räknennissar, tryckfelnissar, smörgåsnissar, rumpnissar, popnissar och – sist men inte minst – tomtennissar verkar inte vara någon bristvara.

Det finns rymdnissar också. De håller mestadels till i atmosfären. Men det är sällan någon trivsam atmosfär – för Nisse har av obegriplig anledning fått något nedlåtande över sig...

Linuxnissen må veta allt om Linux, men vad vet han (för det är väl en han?) om livet?

Och räknennissen... han som dag och natt sysselsätter sig med stora tal, håller sällan stora tal?

Siffrorna klarar räknennissen galant, men på bokstäverna går han alfabet?

Det gör Tryckfels-Nisse också.

Tomtenissen är inte så mycket bättre. Visst, vi lever i en värld där en och annan fortfarande tror på tomten, men tomtennissen tror att han ska bli tomtel!

Fast om sanningen ska fram, så gör tomtennissen skäl för sitt namn. Han är ju inte fullärd, han genomför bara sin praktik.

Och det är precis vad "nisse" är – en lärling...

Smörgåsnisse är enligt Svenska Akademiens ordlista en restaurangelev. Numera finns det kvinnliga sådana också. Nissen kan m a o umgås med Nissan utan att äga en japansk bil.

Linuxnissen och smörgåsnissen beskriver var och en på sitt sätt vad det handlar om. Den ene vet för mycket om för lite och den andre vet för lite om för mycket.

Då kan man få en Nisse-stämpel i pannan...

Det borde 256 svenskar ta som en förolämpning. Så många heter Nisse enligt statistiken från SCB.

Någon av dem borde ringa till Svenska Kennetklubben och fråga om råd.

Svenska Kennetklubben utser varje år "Årets Kennet" i hopp om att sprida ära och glans över namnet.

Så alla ni Nissar i hela landet, förenen eder... ni behöver också ett gott sällskap.

Det tycker i alla fall jag, som är uppväxt i en tid då Mora-Nisse fortfarande var stor idol.

På den tiden fanns det idoler i Leksand också. Där spelade Dubbel-Nisse.

Den tiden kommer aldrig åter – dagens trendsettare... jag menar trendnissar... har sina begränsningar.

Det har nog Nisse på Manpower också.

Lennart Forsberg

Full fart på högskolor och universitet

Äntligen!

**Nu är det full fart på
OptoSUNET.**

**Det nya universitets-
datornätet invigdes av
statssekreterare Peter
Honeth i anslutning till
SUNET Forum ute på
Arlanda.**

Enligt planerna skulle det nya nätet ha varit driftsatt redan vid årsskiftet – men eftersom vissa mätvärden då inte hade kommit upp i utlovad nivå, tvingades gamla GigaSUNET att tjänstgöra ytterligare några månader.

OptoSUNET består som bekant av ett grönt och ett rött nät – båda med likvärdig kapacitet. Av de två är det kvaliteten i det röda nätet som har

orsakat förseningarna. Mätvärdena i det röda nätet nådde kort sagt inte upp till de nivåer som TDC Song utlovade i sitt avtal med SUNET.

Tack vare hårt arbete och stort engagemang från alla berörda parter, var det nya nätet klart att tas i bruk i mars.

OptoSUNET invigdes den 21 mars och gamla GigaSUNET togs ur drift tio dagar senare.

Därmed har landets högskolor och universitet återigen tillgång till ett av världens mest avancerade akademiska datornät.

Trafiken i OptoSUNET tycks också flyta planenligt och är emellanåt mycket tät.

Faktum är att Umeå-förbindelsen vid några tillfällen redan hanterat mer trafik än vad som hade

Forts nästa sida

Invigt för de invigda

– Hur inviger man ett datornät, frågade sig SUNET:s sekreterare Olle Thylander på SUNET Forum.

– Vi kan ju inte klippa av det nya nätet! Vi kan inte ens klippa av det gamla, eftersom det används som reservväg ett tag till...

Olle Thylander kallade istället fram Hans Wallberg och Börje Josefsson – de två som mer än alla andra varit involverade i uppbyggnaden av OptoSUNET.

Ur sin kavajficka halade han sedan upp ett blågult snöre, som Wallberg och Josefsson med gemensamma ansträngningar höll spänt.

– Nu behöver jag en statssekreterare, sa Thylander och fick Peter Honeth att kliva fram till podiet.

– Men utan verktyg blir det ingen invigning, konstaterade Thylander och hittade – som av en händelse – även en sax i sin för dagen välfyllda kavajficka.

Saxen överlämnades till Peter Honeth, som visade sig vara en riktig klippare.

Så enkelt invigdes ett av världens modernaste akademiska datornät, OptoSUNET, i närvaro av representanter för högskolor och universitet.

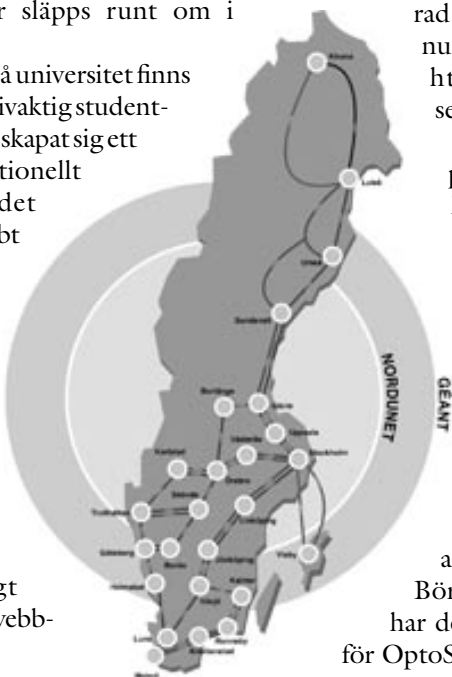
De blev också invigda i SUNET:s framtidsplaner. **LF**

varit möjligt med den kapacitet som GigaSunet hade.

Trafiktopparna i Umeå tycks framför allt inträffa när nya Linux-applikationer släpps runt om i världen.

Vid Umeå universitet finns nämligen en livaktig studentförening som skapat sig ett gott internationellt rykte, när det gäller att snabbt leverera Linux-nyheter till omvärlden.

Trafikstatistiken i OptoSunet kommer naturligtvis att redovisas kontinuerligt på SUNET:s webbplats.

Tanken är att trafiken ska redovisas på liknande sätt som det gjordes med GigaSunet.

Du som är trafikintresserad kan faktiskt redan nu se en hel del på <http://stats.sunet.se>.

Genom att klicka på en förbindelse, kommer det upp detaljerade diagram över trafiken in och ut.

– Det är information gjord av tekniker för tekniker. När vi blivit lite varmare i kläderna kommer informationen att bli bättre, säger

Börje Josefsson, som har det tekniska ansvaret för OptoSunet.

SUNETTEN

Maj 2007

Sunetten är ett nyhetsblad som vänder sig till nyttjarna av det svenska universitetsdatornätet SUNET.

Nästa nummer kommer ut i juni 2007.

Ansvarig utgivare:

Hans Wallberg, utvecklingsansvarig för SUNET och datachef vid Umeå universitets datacentral UMDAC.

Redaktör:

Lennart Forsberg, SUNET-informatör som också är placerad vid UMDAC.

Adress:

Sunetten
UMDAC
901 87 UMEÅ

Telefon:

090 - 786 69 69

Telefax:

090 - 786 67 62

E-post:

Sunet@umdac.umu.se

Webbplats:

<http://www.sunet.se>

Abonnemang och avbokning av abonnemang:
Sunet@umdac.umu.se

Tryck:

Detta nummer av Sunetten trycks på Original i Umeå. Upplagan är för närvarande 7.500 exemplar.

Originalen har producerats på en Power Mac G5 med programmet InDesign. Ej signerade artiklar svarar redaktören för.

Stor nätkonferens i Lyngby

Den europeiska organisationen TERENA arrangerar i år sin stora nätverkskonferens i Lyngby utanför Köpenhamn.

Arrangemanget äger rum på Danmarks Tekniska Högskola den 21 till 24 maj – temat är "Visible Services, Transparent Networks".

Konferensen förväntas locka deltagare från hela Europa – för att inte säga hela världen.

Arrangörerna räknar bl a med ett stort intresse från alla som intresserar sig för frågor kring utveckling av forskningsnät och e-utbildning.

TERENA-konferensen är organiserad i flera olika sessioner som behandlar infrastruktur, användning av nät och modern teknik i forskning och utbildning samt utvecklingstendenser bland forskningsnäten.

Infrastrukturen har stor betydelse i det informationssamhället. Under TERENA-konferensen får deltagarna få klart för sig att det är betydelsefullt både i havens djup och uppe i rymden.

Några talare kommer nämligen att berätta om "Networks for e-Science – from the Depths of the Oceans to the Depths of the Universe".

Det finns också många andra spännande rubriker i konferensprogrammet.

Här har du ett litet axplock:

- Dude, Where's my Bandwidth?
- Lightpaths
- Catch Me If You Can!
- It's MyVirtual World
- Mobile Access
- The Weakest Link!

Du som vill studera hela programmet i detalj hittar det naturligtvis på webben: <http://tnc2007.terena.org/>

– Ett fint exempel på högskolesamarbete

– Tanken var att jag skulle prata om regeringens IT-politik för högskolan, men jag är inte säker på att det finns någon sådan politik...

Statssekreteraren Peter Honeth lät istället sitt anförande på SUNET Forum bli något av en hyllning till det nya universitetsdatornätet.

– Ni har gjort något alldeles fantastiskt – ni har skapat ett datornät i världsklass utan att dra på er ökade kostnader, sa han bl a.

Peter Honeth var mycket väl medveten om den finansieringsdiskussion som förts vid högskolor och universitet.

– Jag vet att det finns en eller kanske tomt två högskolor, som vill skaffa sin datornätskommunikation på annat sätt. Det rubbar dock inte regeringens övertygelse att SUNET ska finnas kvar även fortsättningsvis, sa Honeth.

Statssekreterare Peter Honeth hade mycket gott att säga om SUNET.

Han såg på högskolornas anslutning till SUNET utifrån en solidaritetsprincip.

– Man må tycka att avgiften till SUNET är hög – som f d förvaltningschef i Lund vet jag vad det handlar om – men oavsett kostnaderna för att ansluta sig till SUNET, så inser jag att det gemensamma initiativet är något som alla högskolor tjänar på, sa Honeth.

Han oroade sig inte heller för det faktum att enstaka högskolor tycker sig komma billigare undan med annan Internet-anslutning än att gå via SUNET.

– Vi har ett system som bygger på att alla högskolor är med i SUNET-gemenskapen och att alla därför också är med och bidrar till finansieringen. Det är en modell som har det goda med sig att det är högskolorna själva – och inte regeringen – som bestämmer över datornätets utvecklings- och uppgraderingstakt, sa Honeth och fortsatte:

– Ur ett regeringsperspektiv är det av stor vikt att SUNET finns kvar. Först i den händelse, det skulle börja råda en allmän uppfattning bland landets högskolor att infrastrukturen kan organiseras på ett annorlunda och bättre sätt, blir det aktuellt för oss att fundera i andra banor.

Tänkbart och otänkbart

Peter Honeth passade under SUNET Forum på att skissa på såväl tänkbara som otänkbara framtida finansieringsmodeller.

– Många högskolor tycker förstås att regeringen skulle kunna ta över alla SUNET-kostnader, men det kan jag försäkra er... några sådana planer finns inte.

– Regeringen skulle naturligtvis också kunna förtydliga det anslutningstvång som i praktiken redan gäller. SUNET är till för alla högskolor och alla högskolor ska därför också vara anslutna till SUNET.

– Ett tredje alternativ skulle kunna vara att regeringen tar över kostnaderna för datornätet, samtidigt som den ordnar finansieringen genom att dra in på högskolornas anslag.

Peter Honeth gjorde själv bedömningen att många högskolor gärna ställer upp på den första delen av ett sådant förslag.

– Men den andra delen finns det knappast något allmänt stöd för, konstaterade han.

Forskningspropositionen

Peter Honeth berättade även om tankarna bakom den forskningsproposition som ska läggas 2008.

Föregångarna har sett lite olika ut. Forskningsproposition från år 2000 öronmärkte 120 miljoner kronor för olika IT-insatser. 2005 års proposition hade inga öronmärkta reservationer, den kännetecknades snarare av generella ansatser.

– Jag tror mer på 2005 års modell. Vi ska vara försiktiga med öronmärkningar, men vi ska trots det kunna göra vissa generella markeringar, sa Honeth.

Bl a trodde statssekreteraren att energiforskning, klimatforskning och forskning inom äldreområdet kommer att ges utrymme i nästa års proposition.

– Inomvetenskapligt och för näringslivet spelar även IT en stor roll och är i den meningen ett prioriterat område, även om det inte kommer att synas i form av öronmärkta medel, sa Honeth också.

Han betonade särskilt behovet av en väl utvecklad forskningsinfrastruktur.

– Idag är SUNET det bästa exemplet vi har på god infrastruktur, men det finns mycket mer att göra på det området. Och då handlar det inte bara teknik och naturvetenskap, även samhällsvetenskap med sina databaser måste få en bättre infrastruktur, sa Honeth.

Han klargjorde även att nya satsningar inte med automatik genererar nya pengar.

– Utbildningsväsendet måste också bli bättre på att rekrytera de krafter som arbetsmarknaden behöver. Intresset för teknik, naturvetenskap och IT måste bli större, hävdade Honeth. **LF**

Gemensamma krafter har lagt grunden till OptoSunet

Landets högskolor och universitet har återigen fått ett nytt datornät.

OptoSunet är den åttonde generationens universitetsdatornät.

– Många har jobbat hårt för att få det nya nätet i drift, men det stora flertalet av våra användare har knappast lagt märke till det. Många vet nog inte ens att de nu har tillgång till ett av världens modernaste akademiska datornät, säger Börje Josefsson, tekniskt ansvarig för OptoSunet.

Att bygga datornät tar tid. Det är inte bara valet av teknisk lösning som kräver eftertanke – även upphandlingen av datornät är tidskrävande.

– Det är faktiskt två år sedan jag skrev den första kravspecifikationen för det som nu har blivit OptoSunet, erinrar sig Börje.

Upphandlingen av OptoSunet var klar för ungefär ett år sedan.

– För oss handlade utvärderingen av inkomna offerter inte enbart om att fingranska inkomna dokument. Hans Wallberg och jag

Invigningen av OptoSunet finns bevarad på webben, www.sunet.se. Här står statssekreterare Peter Honeth redo med saxen flankerad av Hans Wallberg och Börje Josefsson, som båda i högsta grad varit involverade i arbetet med att bygga upp OptoSunet

tvångades till att göra en resa över Atlanten för att på ort och ställe se om en av intressenterna verkligen klarade det man påstod sig ha kapacitet för i sin offert. Och visst klarade man det, skrattar Börje...

När han nu ser tillbaka på sina första skisser från vintern 2004-2005, kan han konstatera att många av ursprungstankarna har konkretiserats i det nya nätet.

– Inte all utrustning i varenda detalj, men huvuddragen i den vision som då fanns har nu förverkligats i OptoSunet, konstaterar Börje.

Gick i taket

Arbetet med OptoSunet har mer eller mindre följt ursprungsplanerna. Men visst har det dykt upp ett eller annat problem under resans gång, som även fått Börje att slita sitt hår.

– Ta det där med takhöjden. Jag trodde att telestationer och andra byggnader som vi hyrt in oss i för att ställa in utrustningen i, hade samma takhöjd som en vanlig lägenhet – men icke!!! Det visade sig vara lite svårt för oss att få in skåp som är 2,20 m höga i lokaler som bara hade en takhöjd på 2,10 m. Om det blir något nytt nät efter OptoSunet så kommer takhöjden definitivt att finnas med i min specifikation.

Det löste sig i alla fall. Börje visade var skåpet skulle stå...

Arbetet med OptoSunet har för honom varit krävande också i andra avseenden. Det tycks alla vara ense om – utom han själv!

– Jag är nog inte rätt man att avgöra om driftsättningen av OptoSunet varit arbetskrävande. Det mesta av arbetet ute i fält har ju skötts av Imtech och Eltel, konstaterar Börje och låter som den lugna Kalixbo han är.

Fast så mycket av Kalix har han inte sett hittills under året. Ett par-tre dagar i veckan har OptoSunet sysselsatt honom i Stockholm innan allt stått klappat och klart.

Den nya driftorganisationen NUNOC har också burit ett tungt

Fakta om OptoSunet

Förbindelserna i OptoSunet har levererats av TDC Song, som i sin tur har engagerat flera underleverantörer.

Utrustningen har levererats av Imtech Telecom, som i sin tur hämtat den nödvändiga optiska transmissionsutrustningen från Ciena och IP-routarna från Juniper.

Installation och driftsättning har gjorts av Eltel Networks.

Det nationella nätet består av 7.663 km optisk fiber, fördelade på 117 delsträckor. Förbindelserna kostar 2:63 per meter och år.

De lokala förbindelserna till universitet och högskolor är 94 till antalet. Dessutom går fyra förbin-

delser till nationella knutpunkter. Varje lokal förbindelse kostar 29.000 kr per år.

Visby och Kiruna har av ekonomiska och geografiska skäl anslutits på särskilt sätt. Reservvägen till Kiruna har kapaciteten 2,5 Gbit/s. Båda vägarna till Visby har kapaciteten 2,5 Gbit/s.

Utrustningen i OptoSunet finns förvarad på 94 platser runt om i landet.

lass. Den nyanställda personalen inledde med att jobba nära nog dygnet runt under februari och mars!

Hur många personer är det då som varit sysselsatta i arbetet med att bygga upp OptoSunet?

– Det vet jag inte. Men jag vet att det är många, väldigt många på flera olika nivåer.

För egen del har han bara besökt några få av de 94 platser i landet som nu hyser OptoSunet-utrustning.

– Mina geografikunskaper har blivit lite bättre. Jag har lärt mig en massa ortnamn jag aldrig tidigare hört talas om, konstaterar Börje.

Utan tvivel inget tvivel

OptoSunet blev som tidigare nämnts några månader försenat. Fick förseningarna dig att någon gång tvivla på att OptoSunet skulle kunna förverkligas, undrar Sunetten.

– Nej, aldrig. Inte så att jag trodde att det inte skulle gå att genomföra. Jag hade ju sett det gröna nätet realiserat. Att tekniken skulle fungera, det visste jag.

Arbetet med att driftsätta OptoSunet komplicerades till en del av att driftorganisationen också förändrades. Från att ha legat på KTH är det nu NORDUnet-ägda NUNOC som har driftansvaret.

En del tycker att SUNET tog på sig för mycket, när både nät och driftorganisation förnyades.

– Jag förstår synpunkten...men jag kan också se det som en fördel att den nya organisationen fick ägna sig helhjärtat åt det nya nätet,

medan den gamla driftorganisationen kunde fortsätta med sina sysslor som tidigare... Men visst... ibland hade det varit bra att ha haft alltihop under samma hatt.

Sett med SUNET-ögon var bytet av driftorganisation en ren kostnadsfråga.

– Om styrelsen hade att ta ställning till två alternativ och det ena var 8-9 miljoner kronor billigare per år, så är det ju inte förvånande att man fattade det beslut man gjorde, konstaterar Börje,

Bytet har även fört med sig positiva konsekvenser.

– Alla som någon gång flyttat vet att man då kan hitta saker som borde ha slängts för länge sedan. Man kan även hitta saker som man glömt att man har... sådana insikter har flytten från KTHNOC till NUNOC också fört med sig.

Stabil trafik

Nu har OptoSunet hunnit vara i drift under en dryg månad.

Flyter dagens trafiken lika effektivt som GigaSunet gjorde på slutet, kan man undra?

– Vi har varit i gång lite för kort tid för att dra några långtgående slutsatser. Men det funkar, och det utan några stora störningar hittills, säger Börje.

OptoSunet har hittills drabbats av ett par fiberavgrävningar. Några komponenter har också bytts ut, men de incidenterna har på intet sätt påverkat trafikflödet.

– Intressant är att det verkar

Börje Josefsson har haft anledning att prata om OptoSunet många gånger under det år som gått

går snabbare att köra i OptoSunet än i GigaSunet, även om farten är densamma, säger Börje och medger att det kan låta lite konstigt.

I GigaSunet tog det 22 milisekunder för en signal att gå tur och retur Luleå-Stockholm, men i OptoSunet tar det bara 13 milisekunder.

– Det beror på att vi nu har modernare transmissionsutrustning. Tyvärr har vi inte kunnat åtgärda ljusets hastighet, skämtar Börje.

Med OptoSunet finns som bekant även möjlighet att skaffa egna punkt-till-punkt-förbindelser med högre kapacitet än 10 Gbit/s.

De som har så stora bandbreddsbehov kan kort sagt beställa egna våglängder anpassade för sina egna kommunikationsbehov.

– Vi har fått fyra sådana förfrågningar hittills, men vi har ännu inte driftsatt någon av dem. De som går i liknande funderingar, kan naturligtvis kontakta mig för att få mer detaljerad information om hur man går till väga, säger Börje.

Tack!

Han passar också på att tacka alla ute på högskolorna för det gedigna arbete som utförts i samband med uppgraderingen till OptoSunet.

– De är ju teknikerna ute på högskolorna som drabbats mest när OptoSunet försenats. Förseningarna har förkortat den tid de haft till sitt förfogande för att ställa om till OptoSunet, konstaterar Börje, utan att dölja den glädje han känner över all visad entusiasm runt om i landet.

– Högskolornas nätexperter har inte bara löst problem åt sig själva och SUNET. Deras skarpsinniga klurighet har säkert leverentörerna också stor nytta av i sitt framtida utvecklingsarbete, avslutar Börje. **LF**

Genväg till Genbanken

Det är mycket att hålla reda på när datornät byggs – det vet de som byggt OptoSunet och det vet Nordiska Genbanken i Alnarp – för när GigaSunet togs ur drift tappade Genbanken sin förbindelse!

– Genbanken finns i Alnarp och där finns en del av SLU. Vi såg det inte som två olika organisationer! Pinsamt – men så var det, berättar Hans Wallberg.

Nordiska Ministerrådet står bakom Nordiska Genbanken och eftersom det är en resurs för alla

högskolor har den haft SUNET-anslutning under många år.

Men när OptoSunet togs i drift fick Genbanken problem... men problem är till för att lösas, och det löste sig för Nordiska Genbanken tack vare assistans från Lunds Datacentral.

Genbankens fullmatade databaser flyttades nämligen till datacentralens lokaler i Lund.

Så nu fungerar det igen.

Genvägen hann inte bli en senväg.

Testa lösenord

Post- och Telestyrelsen PTS drar sitt strå till stacken för att förbättra säkerheten. Nu kan du även testa lösenord på webben.

Det är PTS-webbplatsen www.testalosenord.se som erbjuder möjligheten.

Tanken med webbplatsen är att den ska lära dig hur man skapar säkra lösenord – den ska inte användas för att testa lösenord som redan används.

Den ska inte heller användas för att skapa lösenord som du tänker använda i framtiden.

Testet analyserar de teckenkombinationer som skrivs ner. Antingen får du "röd gubbe" eller "grön gubbe" – dessutom listas eventuella svagheter.

PTS ger även goda råd vid val av lösenord:

- Välj aldrig lösenord som kan kopplas till dig som person
- Ha med alla teckentyper: små bokstäver, stora bokstäver, siffror och specialtecken.
- Om du måste skriva ner ditt lösenord, gör det på ett papper och behandla det som ett värdepapper.
- Ge aldrig ut ditt lösenord till någon annan.

Det finns också kombinationer som ett lösenord absolut inte ska innehålla, t ex:

- ord (alla språk, slangord)
- namn (t ex personer, orter)
- nummerserier (t ex telefonnummer, postnummer, personnummer)

De är olämpliga även om de skrivs baklänges!

– All your base are belong to us?

Det är mycket man inte begriper. Här om veckan såg jag en Powerpoint-bild med texten "All your base are belong to us". Den lockade fram många leenden – men själv fattade jag inte ett skvatt. Vad är det som är så roligt?

SUNETTENS FRÅGE LÅDA

Svar: Frasen "All your base are belong to us" är hämtad från TV-spelet Zero Wing från 1989.

Det är översättningen från japanska till engelska, som gjort att spelet fått något av kultstatus – i varje fall i de mest inbitna nördkretsarna.

Översättningen är kort sagt bristfällig. Den liknar till en del de maskinöversatta bruksanvisningar som ibland följer med elektroniska apparater.

De kan man också dra på munnen åt, även om det krävs

en stunds eftertanke för att förstå innebörden.

Genom att gå till Youtube och söka på "all your base are belong to us" kan du själv bilda dig en uppfattning om översättningens kvalitet.

Då kan du även skratta åt uttryck som "Somebody set up us the bomb" och "You have no chance to survive make your time".

Det är sådana uttryck som ibland används inom det som kallas leetspeak – elitsnack på enkel svenska, men 1337 bland dem som känner sig riktigt hemma i online-kulturen.

I den kulturen skrivs ofta leet ofta som 1337 – och därifrån är steget inte långt till 1337.

Leetspeak är m a o inte bara ett slags fackspråk som fungerar i en trängre krets – det är även ett språk som kan markera ett visst avstånd.

De som inte förstår, ska inte heller förstå...

Och för alla som inte förstår blir tillvaron knappast begripligare, bara för att det ofta används en mängd ovanliga förkortningar i leet.

Några exempel:

afk - away from keyboard, borta från tangentbordet

bbl: be back later, kommer tillbaka senare

eod: end of discussion, slutprat

ffs: for fuck's sake, för helvete

kk, kay: OK.

j/k - just kidding, skämtar bara

l8r, l8er: later, senare

plz, pls eller plx: please

thx, tnx eller ty: Thanks, tack

gr8 - great, stor

fu: fuck you, dra åt helvete

gl: good luck lycka till.

Tonfallet kan som synes vara rakt. – ibland kanske det rent av kan vara en fördel att inte förstå!?

LF

Flodström blir kansler

Regeringen har utsett rektorn vid KTH, Anders Flodström, till universitetskansler och chef för Högskoleverket. Anders tillträder den 1 augusti.

Anders Flodström har på sin långa meritlista även några år som SUNET-ordförande.

Faktum är att Flodström var ordförande i SUNET när Högskoleverket agerade för att slippa det administrativa och juridiska ansvaret för universitetsdatornätet.

Det ansvaret har numera som bekant Vetenskapsrådet.

Sökarnas tio-i-topp

CNET har knäpat ihop en subjektiv tio-i-topp-lista för dig som söker information på nätet.

Informationskällornas tio-i-topplista hittar du här:
http://reviews.cnet.com/4520-9239_7-6654999-1.html

Numrerade – men ändå utan inbördes ordning – rekommenderar CNET följande:

1. Encyclopedia Britannica 2007
2. Wikipedia
3. FeedDemon 2
4. Diigo Beta
5. Google Scholar Beta
6. Google Book Search
7. Yahoo Answers
8. Windows Live Local
9. Google Earth 4
10. Google Home

Stockholm står på tur

Nästa teknikerträff kommer att arrangeras av Stockholms universitet. Det blir den den sjuttonde TREFPunkten i tekniska referensgruppens regi.

Datum för Stockholmsträffen är inte fastställt när detta skrives, men mycket tyder på att den kommer att äga rum i mitten av november under vecka 46.

Höstens TREFPunkt kommer som brukligt att arrangeras i anslutning till säkerhetsorganisationen SUSEC:s höstmöte.

Den kommer naturligtvis också – precis som sina föregångare – att sändas över nätet.

Du som inte var med när teknikerna träffades i Borås, kan ta del av vad som sades där på <http://www.compodium.se/trefpunkt16>

I Borås kretsade naturligtvis mycket kring OptoSunet.

Då – i slutet av april – återstod endast att flytta över förbindelserna till fyra SUNET-kunder inne på KTH-området.

Det kräver ett nära samarbete mellan Stokab och Akademiska Hus, som naturligtvis har synpunkter på vilka grävarbeten som är lämpliga på KTH-campus.

Efter flytten av driften från KTHNOC till NUNOC återstår också viss uppstädning. Det rör bl a rutiner och dokumentation samt statistik och tillgänglighetsuppföljning. Även Listserv och DNS ska ses över.

SUNET Forum

Det är inte bara TREFPunk-arrangemangen som läggs ut på nätet – även SUNET Forum finns tillgängligt att betrakta för dem som inte var med:

SUNET Forums talare finns på: <http://www.compodium.se/sunetforum2007/>

OptoSunet-dagar

För att ge tillfälle till mer djupgående nättekniska studier kommer SUNET att anordna OptoSunet-dagar för nätansvariga vid landets högskolor och universitet.

De första OptoSunet-dagarna arrangeras redan i höst – närmare bestämt den 12-13 september på konferensgården Tammsvik i Bro, en knapp timme från Arlanda.

Tanken är att träffen i Tammsvik ska ge många tillfällen till uppföljning och erfarenhetsutbyte.

Offline

En man i det inre Karelen har lärt sig att nätet har spelen. Men han blir inaktiv mer än interaktiv, för det hus som han hyr saknar elen.

LF

SUNET/UMDAC

Umeå universitet

S - 901 87 Umeå

Stort och smått från webben

Varsågod! Här bjuds ett nytt axplock från webben. Handlar det inte om livet, så handlar det om Second Life:

Second Life

<http://www.secondlife.com>

Livsviktigt för dig som föredrar att vara online.

Second Sweden

<http://www.secondsweden.se>

Det finns även plats för Sverige i Second Life.

Tårta på tårta

<http://englishrussia.com/?p=851#more-851>

Dena tårtan är inte den andra lik.

Auschwitz

http://www.bbc.co.uk/history/interactive/animations/auschwitz_map/index.shtml

Bildspel som påminner om en annan tid.

Vattenfall

<http://www.widerange.org/photo.php?id=259&gallery=plitvicka>

Ligger världens vackraste vattenfall i Kroatien?

Husmålningar

<http://www.citrusen.se/bilder/grymma-husm-lningar-2.html>

Allt är inte graffitti på våra husväggar.

Högspänning

<http://www.youtube.com/watch?v=9tzga6qAaBA>

Inspektion av kraftledningar

Kartlagda nyheter

<http://benedictoneill.com/content/newsmap/>

Nu finns nyheter även på karta.

SUNET & SÅNT

Det är mycket snack om Webb 2.0 nu för tiden.

Det snackas en hel del om Second Life också.

Jag har försökt ta till mig nymodigheterna.

Och jag är långt ifrån ensam om att gå i andra tankar...

Webb 2.0 låter som något nytt, trots att det inte ens var nytt när det var nytt för tre år sedan...

Webb 2.0 är något av en andra andning – det man andades om att göra på nätet för tio år sedan, det gör man nu.

Och nu är Second Life på tapeten. Det är inte alls uppåt väggarna, tycker de som är med i Second Life.

Riktigt hur många det rör sig om verkar ingen veta. En del säger att SL (och då talar de inte om Stockholms Lokaltrafik) samlar sex miljoner människor, andra säger att sex människor nog ligger närmare sanningen... och så finns det folk som hävdar att det bara handlar om sex.

Second Life förvandlar tillvaron till ett dataspel... det reella blir det virtuella för alla som vill vara aktuella, säger de spirituella.

Allt du kan göra i livet, kan du göra i Second Life, säger entusiasterna.

Fast du gör det inte i eget namn, du gör det genom att

skapa en sk avatar (första gången jag såg ordet trodde jag det stod avarter!). Din avatar är din spel-pjäs i Second Life.

Det är inget skämt, det är gravallvarligt – ja, det finns faktiskt gravstenar i Second Life också.

Svenska kyrkan lär även vara på väg in i Second Life – ett steg mot evigt liv, kanske?

Företag är också företags-samma i SL. Där går det nämligen att göra affärer – inte bara second hand.

Det lär omsättas omkring 10 miljoner kronor per dygn i SL, som givetvis har en egen valuta, Linden Dollar – efter företaget som skapade hypen, Linden Labs.

Med så mycket pengar i om-lopp är det kanske inte så konstigt att terrorister har börjat fundera på ett annat liv.

Rasistbråk har också före-kommit.

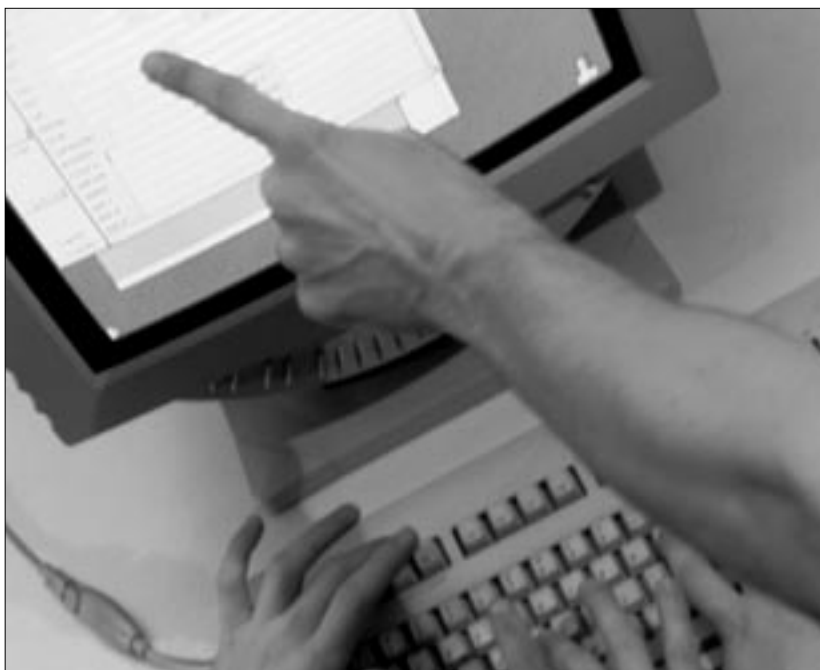
Rättskaffens verkar däremot Harvard University vara – de har lagt ut en av sina juridikkurser i Second Life.

Där finns även Second Sweden – för alla som inte sitter nöjda i First Sweden.

Det talas även om en svensk ambassad i Second Life. Ryktet säger att Carl Bildts avatar ska sköta invigningen i sommar.

Vem blir i så fall ambassadör? Det blir knappast Lars Danielsson. Har man varit i blåsväder verkar man aldrig få en andra chans.

Lennart Forsberg

Engagemang för framtidens datornät

OptoSunet har satts i drift, och nu är det dags att se framtiden an...

Det gör SUNET och många andra europeiska, akademiska nät i en gemensam framtidsstudie med namnet EARNEST.

I våras samlades ett 40-tal personer i Bratislava för att resonera kring de studier som hittills genomförts.

Framtidsstudien är ett initiativ av den europeiska nätorganisationen TERENA. Studien kan närmast ses som en uppföljning av den så kallade Serenate-studien som gjordes i början av 2000-talet.

EARNEST har redan gjort en Internet-enkät riktad till 11.500 europeiska forskare. EARNEST fick 4.400 svar på sina frågor – ett ganska stort bortfall med andra ord. Av de redovisade svaren kom 180 från svenska forskare.

Ett förenklat försök att sammanfatta forskarnas synpunkter skulle kunna se ut så här:

- De vet inte att de använder sig av ett nationellt forskningsnät
- De är nöjda med nätet och upplever inga flaskhalsar
- De vill ha bättre kunskaper om hur nätet kan användas.
- De är intresserade av videokonferenser

Hälften av forskarna som svarade på enkäten **Forts nästa sida**

Plåtar du plåtar?

Det var inte så många år sedan jag la patiens med datorn.

När jag blev mer avancerad började jag spela Tetris.

Nu är jag ur spel. Men jag har registrerat att det numer är nummer som gäller...

Utvecklingen går framåt – men ibland kan man ju undra...

Spelkort och Tetris känns varken djupsinnigt eller visionärt.

Jag blir inte ens imponerad av att man – jo, det är en man! – har byggt en dator som kan spela Tetris med andra datorer.

Än mindre imponerad är jag över det faktum att det som förr var barnens tidsfördriv i bilen, nu har blivit ett digitalt nöje för vuxna.

Det handlar kort sagt om att spana in registreringsplåtarnas siffror i nummerordning från 001 till 999.

Tidsfördrivet har t o m fått ett namn, det kallas platespotting på svenska.

På sajten platespotting.com kan nummerflickor och nummerpojkar frossa i varandras akttagelser.

Spanandet efter registreringsplåtar har för dem blivit vad fåglarna alltid varit för ornitologerna – men kan det verkligen vara något för mig?

Det vete fåglarna. **LF**

trodde att de inom fem år kommer att behöva stora beräknings- och lagringsresurser.

Campusfrågor

EARNEST har även genomfört en nätbaserad enkät med IT-chefer vid europeiska universitet. Frågorna till IT-cheferna rörde bl a campusnäten.

Av enkätsvaren kan man dra följande slutsatser:

- Det finns inte längre några tydliga flaskhalsar i campusnäten
- 40 procent av campusnäten kräver privata Internet-adresser, vilket gör det svårare att bl a genomföra videomöten
- IPv6-protokollet är ingen högt prioriterad fråga bland IT-cheferna
- Videokonferenser förekommer, men i begränsad omfattning

Att döma av EARNEST-enkäten tycks intresset för realtidstillämpningar vara stort bland de lärosäten som arbetar med musik och teater.

– Det kanske finns anledning för oss i SUNET att ta reda på vilka behov som finns på Musikhögskolan och liknande skolor, säger Hans Wallberg som representerade SUNET i Bratislava.

Nätranking?

Inom EARNEST finns också ambitioner att arbeta fram någon form av index, som beskriver kvalitén på de nationella forskningsnäten.

Tanken är att man med ett sådant index ska få ett mått som kan jämföra forskningsnät i olika delar av Europa.

Liknande mått med annan inriktning finns det för övrigt redan på andra håll, t ex Digital Opportunity Index och Digital Access Index från International Telecommunication Union samt Network Readiness Index från World Economic Forum.

Sverige placerar sig genomgående högt upp i de sammanhangen. Ligger vi inte på första plats, så ligger vi på andra plats.

RENDDI

Det index som EARNEST nu försöker arbeta fram kallas RENDDI, som kan härledas ur Research and Education Networking Digital Divide Index.

RENDDI är ett vägt värde baserat på infrastruktur, användning, prisvärdhet, kunskap och kvalitet.

Underlagsuppgifterna hämtas från TERENA:s s k Compendium, <http://www.terena.org/activities/compendium/>

Vid EARNEST-mötet i Bratislava presenterades det sammanvägda resultatet för 2006. SUNET hamnade på 67,23 poäng vilket gav tredje plats bakom Island och Nederländerna.

Island med sin förhållandevis dåliga Internet-förbindelse hamnade m a o före Sverige – så kan det gå när man även tar hänsyn till befolkningens storlek.

Befolkningstätheten kan också vara en förklaring till att Tyskland hamnade först på tjugonde plats bland Europas länder.

Ett faktum som de ansvariga inom det tyska akademiska nätet DFN tog med jämnmod.

Det tänkte använda RENDDI-indexet för att uppvakta sina finansörer med en vädjan om mer pengar för att bli mycket bättre!

Du som vill följa EARNEST-aktiviteterna på egen hand kan gå till: <http://www.terena.org/activities/earnest/>

SUNETTEN

Juni 2007

Sunetten är ett nyhetsblad som vänder sig till nyttjarna av det svenska universitetsdatornätet SUNET.

Nästa nummer kommer ut i september 2007.

Ansvarig utgivare:

Hans Wallberg, utvecklingsansvarig för SUNET och datachef vid Umeå universitets datacentral UMDAC.

Redaktör:

Lennart Forsberg, SUNET-informatör som också är placerad vid UMDAC.

Adress:

Sunetten
UMDAC
901 87 UMEÅ

Telefon:

090 - 786 69 69

Telefax:

090 - 786 67 62

E-post:

Sunet@umdac.umu.se

Webbplats:

<http://www.sunet.se>

Abonnemang och avbokning av abonnemang:
Sunet@umdac.umu.se

Tryck:

Detta nummer av Sunetten trycks på Original i Umeå. Upplagan är för närvarande 7.500 exemplar.

Originalen har producerats på en Power Mac G5 med programmet InDesign. Ej signerade artiklar svarar redaktören för.

Det är med grynkorv som med Shibbolet...

Det talas ofta om Shibbolet, när det talas om middleware...

Det är ett fritt tillgängligt program, som gör det möjligt att ge användare från olika organisationer tillgång till webbtjänster med en identitet från någon av organisationerna.

Shibbolet skiljer kort sagt känd från okänd...

Ordet kommer från hebreiskan i betydelsen "sadesax, ström". Det är också ett etablerat bibliskt uttryck som uttalas olika av efraimit och gileadit.

I Domarbokens tolfte kapitel är uttalet (sje- eller s-ljud) skillnaden mellan liv eller död.

Mot den bakgrunden är det inte så konstigt att ett program som skiljer mellan kända och okända användare har fått det "konstiga" namnet shibbolet.

Här kan du läsa mer om det: <http://shibboleth.internet2.edu/>

Andra exempel

Det finns många andra exempel, där uttalet av ord avslöjar grupp-tillhörigheten – i det avseendet är

shibbolet framför allt ett språkvetenskapligt begrepp.

För att tala med Lars Ekborg är det inte bara grynkorv som kan sägas på olika sätt...

Under det finska inbördeskriget 1918 användes exempelvis räkneordet "yksi" för att avslöja de ryssar, som klädda i civila kläder försökte smälta in i Tammerfors gatuliv. De som ombads säga "yksi" men svarade "juksi" avrättades.

Under andra världskriget användes det finska ordet för ångvält, höyryjyvä, ofta som ett lösenord. Ryssar (och andra utlänningar) som försökte säga det på finska avslöjade sig direkt som icke infödda.

Exempel från mindre dramatiska sammanhang finns också. I datakretsar hävdar en del att det är skillnad på PERL och Perl. Genom att skriva med versaler har man tagit den efterhandskonstruerade förkortningen Practical Extraction and Report Language till sig – och därmed avslöjat att man inte är riktigt hemmastadd i Perl-kulturen.

Detsamma kan sägas om programspråket Ada, som ibland skrivs ADA – men Ada är ingen förkortning! Det är en hyllning till Ada Lovelace, matematiker känd för sina teorem kring Boolesk algebra.

Nu skrivs det IT-historia...

Nu tas det krafttag för att skriva den svenska IT-historien.

Det är Tekniska museet som i ett upp-rop vill att alla med egna IT-minnen från åren 1950 till 1980 ska skriva ner sina intryck.

Tekniska museet hoppas framför allt på bidrag från dem som arbe-

tat med IT utan att ha fördjupat sig i tekniska frågor.

Ta en titt på Tekniska museets webbplats för att få mer information, www.tekniskamuseet.se

För att få inspiration rekommenderar Sunetten en titt på ett gammalt tv-inslag: http://svt.se/content/1/c6/58/35/76/oa-1978-1111-lordags-datorer-tk104658_hi.aspx

Där antyds en framtid, där vi t o m har datorer i våra hem!

Minoritets-språk får egna domäner

Från och med den 4 juli finns det möjlighet att registrera domäner på våra minoritetsspråk.

Det är .SE (Stiftelsen för Internetinfrastruktur) med ansvar för Internets svenska toppdomän, som då inför möjligheten att använda skrivtecken för de officiella svenska minoritetsspråken i domännamn under landsdomänen.

Förutom finska, meänkieli (tornedalsfinska), samiska, romani och jiddish, blir det även möjligt att hantera de nordiska ländernas språktecken.

Ansökningsförfarandet för domännamn med de nya tecknen startar den 4 juli 2007.

Sedan fyra år tillbaka har det varit möjligt att registrera .se-domäner med tecknen å, ä och ö samt é och ü.

Införandet av tecknen för de officiella minoritetsspråken och de nordiska språken gör att omkring 200 nya tecken läggs till de nuvarande 42.

För närvarande finns över 70 000 domännamn med dessa tecken, det är så kallade IDN-domäner (Internationalised Domain Names).

Det går numera att använda IDN i de allra flesta webbläsare, men det finns ännu ingen färdig lösning för att hantera sådana tecken i e-postadresser.

– Vi vill att .SE ska vara det självklara valet på Internet för alla med koppling till Sverige, därför är det viktigt att kunna uttrycka sin identitet hos oss också på de officiella minoritetsspråken, säger Anne-Marie Eklund Löwinder på .SE.

Vulkanen Etna tar det piano, Tungurahua föredrar gitarr

Kombinationen musik och Internet, för lätt tankarna till fildelning och olaglig nerladdning.

Men musik och Internet kan också ta sig andra uttryck.

Det fick deltagarna på TERENA:s nätkonferens utanför Köpenhamn klart för sig i slutet av maj.

Där kunde de bland annat höra vulkanen Etna spela piano!

Årets TERENA-konferens i Lyngby utanför Köpenhamn hade temat "Visible Services – Transparent Networks". Med 106 talare i fyra parallella sessioner, hade inte ens konferensdeltagarna teoretisk möjlighet att lyssna till allt som sades under de fyra dagarna i slutet av maj.

Men som tur är finns allt dokumenterat på nätet.

Konferensens visdomsord finns bevarade på webbplatsen <http://tnc2007.terena.org/programme>

Föreläsningarna handlade om allt mellan himmel och hav. Sessioner om Internet som ett verktyg för utforskandet av rymdens sfärer och havens djup inbjöd till det.

Sunetten bjuder på några smakprov med musikaliska förtecken.

Tungurahuas vulkaniska aktiviteter som de ser ut när de omvandlats till noter lämpade för gitarrspel.

Vulkan på piano och gitarr
Vad sägs om att lyssna till en vulkan som spelar piano? Eller en annan vulkan som spelar gitarr?

Det handlar inte om forskning för det musikaliska nöjets skull – det är i själva verket ett steg på väg mot att kunna förutse vulkaners framtida utbrott.

Forskare från Italien och Ecuador har med avancerad utrustning lyckats omvandla de vulkaniska rörelserna i Etna och Tungurahua till ljud.

Totalt rör det sig om mer än 60.000 stickprov. Det är med andra ord ett mycket omfattande material som studerats och analyserats.

Materialet kräver avancerade beräkningsresurser för att bli begripligt. Att vulkanforskarna även samarbetar med EGEE, "Enabling Grids for E-science" är därför ingen större överraskning.

För att Etna ska spela piano eller Tungurahua ska spela gitarr, krävs 2,6 miljoner beräkningar per påbörjad musikalisk minut!

Smakprov på den vulkaniska musiken finns även den på webben: http://tnc2007.terena.org/programme/sessions/show.php?sess_id=52

Där är det Domenico Vicinanza från universitetet i Salerno som berättar om forskningssamarbetet mellan Italien och Ecuador – med modern teknik kan vulkaner från olika världsdelar t o m bilda duo.

Populär opera

Faller dig inte vulkanisk musik i smaken, kanske opera är ett alternativ? Operahuset Liceu vid Barcelonas La Rambla har mycket att erbjuda det digitalt intresserade, akademiska samhället.

För att ökat studenternas intresse för opera har Barcelona-operan startat projektet "Den digitala operan".

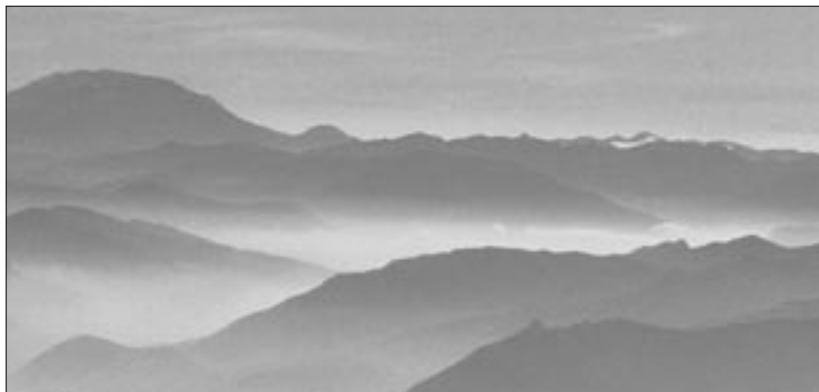
Det rör sig dels om en universitetskurs i ämnet, dels om utsändningar av operaföreställningar till de universitet som medverkar.

Just nu sänder man till 45 universitet i 6 länder, men ambitionen är högre än så. Spanjorerna räknar med att universitet från 16 länder ska haka på inom kort.

Enligt vad som sades på konferensen har även svenska universitet visat sitt intresse.

Den spanska motsvarigheten till SUNET – RedIris – spelar naturligtvis en viktig roll när det gäller att sprida föreställningarna ut över världen.

"Den digitala operan" använder sig av modernast tänkbara teknik. Förutom mycket hög kvalitet på

ljud och bild, räds spanjorerna inte heller teknikaliteter som IPv6 och multicast.

Intresset för opera har också ökat i universitetsmiljön. Uppemot 2000 personer brukar sätta sig till rätta på sitt universitet för att ta del av varje ny föreställning från Operahuset Liceu i Barcelona.

Här hittar du hela föreläsningen om den digitala operan: http://tnc2007.terena.org/programme/sessions/show.php?sess_id=76

Musikundervisning

Är det inte gott nog att lyssna till musik på nätet, kan man istället lära sig att spela själv.

Vid konferensen i Lyngby visades flera exempel hur nätet kan användas i skolornas musikundervisning.

Många akademiska datornät i Europa är nämligen – till skillnad från svenska SUNET – även ansvariga för Internet-anslutningarna på skolnivå.

I Skottland har videokonferenserna blivit ett flitigt använt hjälpmedel, för elever som vill lära sig spela musikinstrument.

Med City Halls i Glasgow som spindeln i nätet har många skolbarn i Skottlands glesbygd lärt sig spela med hjälp av landets bästa tänkbara lärare.

Som en positiv bieffekt har skolbarnen också lärt sig video-

konferenstekniken – inte bara för att få kontakt med sin lärare utan även för att lära känna och umgås med musikelever från andra delar av Skottland.

Rock IT

Intresset för videokonferenser är stort även i andra delar av Storbritannien.

Ukerna och JANET – brittiska motsvarigheter till SUNET och OptoSunet – har 2.200 skolor i sitt videokonferensprojekt. Tillsammans har de hittills arrangerat videokonferenser vid 8.000 tillfällen.

I Storbritannien har även musiktävlingen Rock Idol blivit stor succé. Den fungerar som tv-programmet Idol, men istället för tv-sändning använder arrangörerna sig av Internet och videokonferensteknik.

Det började som ett nationellt projekt 2005, men har i år vuxit och fått internationella ambitioner.

Det stora intresset har i år också tvingat fram en namnändring. Rock Idol har blivit Rock IT på grund av en upphovrättslig tvist med amerikanska intressen.

I höst rockar det loss...

Har du själv ett band, som vill vara med och tävla är webbadressen: <http://www.rockit2007.org.uk/>

Förutom det musikaliska har Rock IT även fått andra positiva konsekvenser.

Kommunikationen kring musiktävlingen har fått JANET och Ukerna att inleda ett nytt projekt, där man försöker finna former för samverkansaktiviteter mellan andra samhällsintressen – se mer om det i längst ner på denna sida.

De musikinriktade föreläsningarna om videokonferensprojekten i Storbritannien hittar du här: http://tnc2007.terena.org/programme/sessions/show.php?sess_id=69

Vid Terena-konferensen i Köpenhamn, presenterades de under huvudrubriken My Virtual World

Allt som sas var dock i högsta grad reellt. **LF**

Samarbete kan utvecklas

En god idé, föder ofta flera nya, goda idéer...

Ett lyckat videokonferensprojekt i Storbritannien, har fått briter att gå vidare med ett nytt samarbetsprojekt.

Bakom projektet står svenska SUNET:s motsvarigheter Ukerna och JANET.

De brittiska videokonferensprojektet fick positiva bieffekter och skapade många nya kommunikationsmöjligheter för de involverade.

Nu vill Ukerna se en likartad utveckling inom andra samhällsområden med gemensamma beröringspunkter.

Det handlar framför allt om:

- Högskolor och universitet
- Museer och gallerier
- Bibliotek och arkiv
- Skolor på olika nivåer
- Orkestrar och teatrar

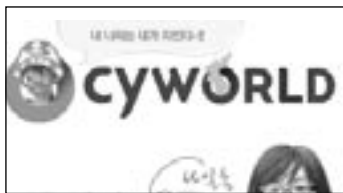
Mycket av arbetet inom projektet bygger på att de berörda ska skaffa sig insikter om samarbetets värde – på liknande sätt som de musikintresserade ungdomarna i Storbritannien tog videokonferensprojektet till sig.

– Du var en användare, men du ska bli en deltagare på nätet, är något av ett motto för projektet.

Bland mycket annat skapas även en prototyp för webben, som förhoppningsvis ska uppmuntra samarbete, den prototypen hittar du här: <http://193.60.199.198:8021/janet/site>

Klicka dig dit och du får en hum om hur briter tänker förbättra samarbetet.

Cyworld gör succé i Korea

Det finns mer än MySpace i cyberspace. En del jättestora sociala communities är trots miljontals medlemmar okända i vår del av världen.

Ta Cyworld i Sydkorea som exempel – i den världen engagerar sig 20 miljoner koreaner.

Sabine Ehlers upplyste mig om det i en krönika i Computer Sweden för några veckor sedan.

Det var nyttig och tankeväckande läsning.

Myspace må vara värd för mer än 100 miljoner webbsidor, men Myspace är fördensskull inte störst i alla avseenden.

Cyworld i Sydkorea lockar 40 procent av landets befolkning att med sitt personnummer registrera sig på sajten. Man kan inte bara registrera sig en gång och man kan inte registrera falska identiteter.

I åldrarna 20 till 30 år loggar 96 procent in till Cyworld regelbundet. Inte utan att man undrar hur tillvaron ser ut för de resterande fyra procenten!?

Det kan i alla fall inte skänka en sång för en billig penning till dem som kommer och hälsar på i deras Cyworld-gemenskap.

Det är det många som gör. Så många att Cyworld numera är när den näst största musiksäljaren i världen efter iTunes.

Om jag förstått saken rätt finns det sajter som tjänar pengar på att kontrollera om texter är kopierade – för att inte säga stulna – från andra platser på nätet.

Kan det vara lagligt!? De tjänar ju pengar på sådant som de själva inte skapat – och knappast betalat för att få använda?

Svar: Sunetten har inte den juridiska kompetensen för att besvara din fråga på ett entydigt och tvärsäkert sätt.

Däremot har vi noterat att problematiken uppmärkats av andra än frågeställaren – framför allt i USA.

Där finns bland annat Turn It In, <http://turnitin.com/> som avslöjar plagiat på uppdrag av sina kunder.

Och kunder har man många, omkring 7.000 inom utbildningsväsendet, däribland stora giganter som Harvard och Oxford.

Är det rätt upphovsrättsligt?

Jämförelsematerialet är omfattande: flera miljarder webbsidor, tiotusentals tidskrifter och omkring 40 miljoner studentuppsatser.

Studentuppsatserna har fått många studenter att regagera. De tycker inte om att företag tjänar pengar på deras studentarbeten.

Varje kollad uppsats läggs nämligen in i en stor databas och det som ligger i den återanvänds igen och igen och igen, allteftersom nya eventuella plagiat ska avslöjas av Turn It In.

Några studenter har även börjat förbereda rättsliga processer mot Turn It In.

Enstaka universitet har tagit intryck av studenternas protesterande och avstått från att använda de tjänster som Turn It In erbjuder.

Det finns även exempel på universitet som både lämnat och återvänt till Turn It In – studenternas synpunkter har fått ge vika för ännu starkare påtryckningar från enskilda fakulteter.

Vad som är rätt och fel i kampen för att avslöja fuskare, är med andra ord inte så lätt.

Det enda alla verkar vara ense om är att fusk inte är tillåtet. Och det är knappast någon nyhet...

Allt kan köpas

I USA – och kanske även i andra länder? – kan man även fuska utan att ägna sig åt klippa-och-klistra-aktiviteter på nätet.

Har man bara pengar och kreditkort, kan man köpa sig den uppsats man behöver.

För pengar erbjuder sig många webbplatser att leverera den uppsats som efterfrågas.

En sådan sajt heter Affordable Term Papers med webbadressen <http://affordabletermpapers.com>

Affordable Term Papers tar knappa 10 dollar per sida och uppemot 25 dollar om det är bråttom.

Allt kan tydligen köpas för pengar. Även fusk. **LF**

Internetfonden utlyser miljoner

Nu utannonserar Stiftelsen för Internetinfrastruktur nya ansökningsmöjligheter ur Internetfonden.

Det är en fond som stöttar projekt som syftar till utveckling och användning av Internet.

Ansökningsperioden varar t o m 29 juni och omfattar 2,5 miljoner kronor.

Medlen kommer från överskottet från driften av toppdomänen .se. Den långsiktiga målsättningen är att det totala stödet för forskning och utveckling ska uppgå till 25 miljoner årligen från år 2009.

Ansökningarna granskas utifrån användarnytta, genomförbarhet samt ekonomi och strategi. I år tas ansökningar för första gången emot vid två tillfällen, både på våren och hösten.

Sedan starten 2004 har Internetfonden delat ut 8 miljoner kronor i anslag till ett 50-tal projekt. 2006 fick 17 projekt dela på sammanlagt 3 miljoner kronor.

TREFpunkt i november

Höstens teknikerträff TREFpunkt arrangeras den 14-15 november vid Stockholms universitet.

Även denna gång arrangeras TREFpunkt i direkt anslutning till SUSEC:s höstmöte.

OptoSunet rullar upp

En presentation av OptoSunet finns numera på s k roll-ups.

Presentationen finns i två varianter – en på svenska och en på engelska – och är tänkt att användas i sammanhang där en presentation av det nya universitetsdatornätet fyller en funktion.

Högskolor som vill låna de lätthanterliga skärmarna, kan ta kontakt med Sunetten: sunet@umdac.umu.se

NORDUnet satsar stort och brett

I anslutning till TERENA-konferensen i Köpenhamn passade NORDUnet på att inviga sitt optiska fibernät, även kallat Northern Light.

Förutom de nationella akademiska datornäten i Norden finns också en del andra intressenter i Northern Light: det europeiska datornätet GÉANT2, forskningslaboratoriet CERN, norra halvklotets optiska fiber-ring GLORIAD samt Nordic Data Grid Facility – för att nämna några.

Om detta och mycket annat berättade NORDUnet-basen René Buch i anslutning till invigningen på Exploratorium i Köpenhamn.

René Buch berättade även vad som blev tillgängligt i och med invigningen:

- **NORDUnet IP.**
Redundant nordisk infrastruktur.
- **NORDUnet NOX.**
(NorthernLight Optical X-Change)
 - Distribuerat optiskt utbyte
 - Redundanta noder i Köpenhamn, Helsingfors, Oslo och Stockholm
- **NORDUnet OPN**
 - egna förbindelser för särskilt krävande ändamål

Den nya driftorganisationen NUNOC (Nordic University NOC) uppmärksammades också vid invigningen. För närvarande har NUNOC driftansvaret för NORDUnet och SUNET.

Ambitionen är att på sikt utvidga driftansvaret till att även omfatta andra nät.

Invigningen gick i ljusets tecken. Med en gemensam knapptryckning startade fem representanter för de nordiska, nationella universitetsdatornäten en lasershow.

Du som inte var med kan se den i din dator härifrån: http://www.nordu.net/NORDUnet_Lasershow.avi

Minnesförlustelse

En Internet-vän i Alaska
har nätsprit i form utav flaska.
Alla gulddrömmar sprack
i den takt som han drack.
Han minns inte ens han skall vaska.

LF

SUNET/UMDAC

Umeå universitet

S - 901 87 Umeå

Stort och smått från webben

Varsågod! Här bjuds ett nytt axplock från webben, som berättar om lek och allvar, om människor och djur...

Annorlunda datorer

<http://www.media-post.net/coolpcmods.php>

Datorer kan nästan se ut hur som helst...

Djurliv

<http://www.youtube.com/watch?v=LU8DDYz68kM>

Djurdramatik som haft flest tittare på Youtube.

Byggnadsbekymmer

http://www.zelan.be/zelan/extra/1820/Blonde_bouwvakkers.html

Ibland blir det fel.

Legokonstnärer

<http://www.gearfuse.com/the-fine-line-between-lego-builder-and-lego-artist/>

<http://www.brickartist.com/gallery.html>

Konsten att bygga med Lego

Snedsparkar

http://www.flickr.com/photo_zoom.gne?id=464581291&size=o

Det lutar åt fotboll.

Ratt eller fel?

<http://englishrussia.com/?p=918>

Förlös traktor.

Virtuell ambassad

http://www.si.se/templates/NewsPage___3363.aspx

Nu är den invigd – den virtuella svenska ambassaden.

SUNET & SÅNT

Brukar du också handla svart?

SUNET har gjort det för många miljoner i OptoSunets namn.

Tro det om du vill, men det är allt annat än billigt att handla svart fiber...

Riktigt säker på vad SUNET skaffat sig kan man dock inte vara. Om det inte är svart fiber, kan det lika gärna vara svartfiber...

Inte ens Google verkar vara något tillförlitligt ljushuvud i den språkfrågan. Svart fiber ger 578 träffar, svartfiber ger 678 träffar.

Förvånansvärt blygsam träffbild kan man tycka – det handlar trots allt om fiber som lyser upp tillvaron för många miljoner människor.

Mycket pengar kostar det också. Leverantörerna blir säkert fiberrika...

Uttrycket är en direkt översättning av engelskans "dark fibre" – så det borde heta mörk fiber, kan man tycka?

I en tid då vi på ren svenska deletar, trashar, lanar och googlar tycker säkert en och annan att dark fiber också hade varit en lysande översättning – men den varianten verkar lysa med sin frånvaro.

Sunettens grävande journalist vet i alla fall berätta att svart fiber och svartfiber är samlings-

namn för de optiska fiberkablar som ligger nergrävda i den svenska myllan.

Där är det svart som natten i väntan på att utrustningen i ändpunkterna lyser upp den digitala tillvaron.

I nät som OptoSunet förmedlas nämligen datortrafiken som ljuspulser.

Det kan låta som svart magi, men handlar i själva verket om fysik. Det krävs mycket god fysik för att färdas fram med ljusets hastighet.

Optiska fibernät rymmer många ljusglimtar.

En del använder nätet för att hitta vänner som är på samma våglängd, andra blir inte nöjda förrän de skaffat sig egna våglängder.

Det kan rymdforskarna behöva. Med tillgång till svart fiber kan de studera svarta hål.

Rymdforskarna vet att använda sig av cyberrymden på rätt sätt – för dem är svart fiber inte svartkonst.

Vi som inte har råd att satsa astronomiska belopp på våra datorvanor, kan ha roligt ändå. Vi behöver inte se allt i svart...

Det går lika bra att se allt i svart och vitt.

Mer fyrkantig än så behöver man inte vara för att spela schack.

Och för dig som hellre satsar allt på ett kort finns Svarte Petter till hands.

Det hajar alla – även svartabörshajarna. **Lennart Forsberg**

Peter Löthberg förbereder utrustningen i Stockholm för höghastighetsförsöken mellan Karlstad och Stockholm samt mellan Luleå och Stockholm.

OptoSunet testar gränserna

OptoSunet har kravet på sig att klara av hastigheter på 40 Gbit/s...

I somras kom bekräftelsen på att nätet verkligen håller vad det lovar. Försöket att skicka trafik mellan Karlstad och Stockholm utföll till allas belåtenhet.

– Jag fick intrycket att även leverantörerna bakom OptoSunet förvånades över hur bra det fungerade, säger SUNET:s Hans Wallberg.

40 Gbit/s handlar om mycket hög kapacitet. En långfilm laddas ner på två sekunder. För dig som nöjer dig

med att titta på tv, finns det plats för 1500 samtidiga kanaler!

OptoSunet-försöket mellan Karlstad och Stockholm väckte stor internationell uppmärksamhet. Till och med i Albanien(!) uppmärksammades försöket.

– Våra kolleger i USA blev både imponerade och förvånade. Där planerar man nu för liknande försök i hastigheter på 100 Gbit/s, berättar Hans Wallberg.

Även SUNET gör sig redo för nya tester. Försöket mellan Karlstad och Stockholm har redan återupprepats mellan Luleå och Stockholm – en sträcka på 1100 kilometer. Nästa steg blir att försöka köra den sträckan tur och retur.

– Det är ju de riktigt långa avstånden, som är den stora utmaningen i sådan här verksamhet, förklarar Hans. **Se sid 4-5**

Inledande iakttagelser

Det ligger något i att ord som är inne börjar på **i**.

En olycka har inte hänt förrän den blir **incident**.

Tillämpa tillämpas inte numera. Nu ska ju alla **implementera**.

Förenade krafter sägs intressera alla de kretsar som ska **integrera**.

Drivkraft som sitter på pränt, sitter idag som **incitament**.

Påhittigheten får ovation om den kan kallas **innovation**.

Alla tillsammans kan illustrera viljan att alla få **inkludera**.

Nördigt och icke begripligt prat får dig att verka **illiterat**.

Har du en iPhone i din kavaj låter ditt i som vore det **Aj**.

Uppfylld med kunskap om silikon, utnämner Dalen dig till sin **ikon**.

Ett RTFM som direktiv tolkas av insatt som **invektiv**.

SIP, PGP och eduroam sätter sin prägel på nördns **idiom**.

Bokstavligt talat finns en tendens å förkorta det hela **in extenso**.

Risken finns att också snubbla, om man blåst i **IT-bubbla**.

Svenska språkets labyrinter ser en mening med prefixet **inter**.

Man behöver inte doktorera för att kunna **interoperera**.

Gränssnitt kanske inte sägs, när svenskan fått sitt **interface?**

Bredband får man mer utur när **infra** lägges till **struktur**.

Det är sänt som inses lätt, när man inne är på **Internet**.

LF

Populärt leende har hunnit fylla 25

Även ett leende åldras..
Den 19 september fyllde
smiley-symbolen ett kvarts
sekel :-)

Mannen bakom den
populära teckenkombina-
tionen, Scott E Fahlman
vid Carnegie Mellon
University, gör sig inte
märkvärdig för det.

– Fast ibland undrar
jag hur många gånger min
smiley knappats ner på
på världens tangentbord,
säger han i ett samtal med
CNN.

På 80-talet var det bulletin
boards, s k BBS-er, som stod för
mycket av den tidens digitala kom-
munikation.

På Carnegie Mellon University
ventilerades allt från kaffeautomater
och parkeringsplatser till abortfrågor
och krig.

Bland inläggen fanns även mer
eller mindre humoristiska inslag,
vilket inte alltid uppskattades...

Humorn orsakade ofta missför-
stånd – och missförstånden vållade
ofta heta ordväxlingar.

Ett faktum som fick Scott E
Fahlman att föreslå att alla humo-
ristiska inlägg skulle markeras med
:-), till skillnad från tecknet för de
allvarligt menade inläggen :-(

25 år senare är båda symbolerna
spridda över hela världen – låt vara att
den allvarsamma varianten numera
är ett uttryck för missnöje.

– Min tanke var så enkel att vem
som helst skulle kunna komma på
den, men jag har inte hittat någon
dokumentation som tyder på att
någon annan person hann före mig,
säger Scott E Fahlman.

Han har inte ens hittat do-
kumentationen över sitt eget
meddelande från den 19 september
1982!

– Det var ju inte så viktigt när
det skrevs, så varför skulle jag spara
det...

Men visst har han letat i göm-
morna på sitt universitet – utan
resultat.

Bättre gick det för några arbets-
kamrater som likt digitala arkeologer
granskade band efter band. För att
kunna göra det måste de också skaffa
fram utrustning som var gammal
nog att kunna tyda informationen
på de gamla banden!

Och som synes av faksimilet
nedtill på denna sida, fann Fahlmans
arbetskamrater vad de letade efter.

Smiley Award

För att markera 25-årsjubileet kom-
mer Fahlman och hans kolleger
– tillsammans med Yahoo – att utlysa
en årlig tävling för studenter som på
sitt sätt förnyar den teknologibase-
rade kommunikationen.

Initiativet är så nytt att webbsi-
dan för "The Smiley Award" ännu
inte finns på nätet! Men en länk till
tävlingen finns i alla fall här: <http://www.cs.cmu.edu/smiley/>

Scott E Fahlmans egna minnes-
bilder av den jubilerande symbolen
hittar du här: <http://www.cs.cmu.edu/~sef/sefSmiley.htm>

19-Sep-82 11:44 Scott E Fahlman :-(
From: Scott E Fahlman <Fahlman at Cmu-20c>

I propose that the following character sequence for joke markers:

:-)

Read it sideways. Actually, it is probably more economical to mark
things that are NOT jokes, given current trends. For this, use

:-(

Scott E Fahlmans förslag i en Bulletin Board den 19 september 1982

SUNETTEN

Sept 2007

Sunetten är ett nyhetsblad
som vänder sig till nyttjarna
av det svenska universitets-
datornätet SUNET.

Nästa nummer kommer ut
i oktober-november 2007.

Ansvarig utgivare:

Hans Wallberg, utvecklings-
ansvarig för SUNET och
datachef vid Umeå univer-
sitets datacentral UMDAC.

Redaktör:

Lennart Forsberg, SUNET-
informatör som också är
placerad vid UMDAC.

Adress:

Sunetten
UMDAC
901 87 UMEÅ

Telefon:

090 - 786 69 69

Telefax:

090 - 786 67 62

E-post:

Sunet@umdac.umu.se

Webbplats:

<http://www.sunet.se>

Abonnemang och avbokning av abonnemang:

Sunet@umdac.umu.se

Tryck:

Detta nummer av
Sunetten trycks på
Original i Umeå.
Upplagan är för närvarande
7.500 exemplar.

Originalen har producerats
på en Power Mac G5 med
programmet InDesign.
Ej signerade artiklar svarar
redaktören för.

Nu skäller hundarna på Internet

– På nätet märker ingen att jag är hund, formulerade sig två fyrbenta vänner i en klassisk skämtteckning från 1993.

Ett 15-tal år senare, ser tillvaron på nätet anorlunda ut. Med sajter som Facebook, går det nu att skilja på folk och få...

Utvecklingen på nätet har gått från det anonyma till det personliga.

När Peter Steiner publicerade sin hundteckning i The New Yorker 1993, var det ett tidens tecken som alla Internet-vänner tog till sig.

Med dagens Facebook – och liknande sociala nätverk – är det andra tongångar som gäller. Nu har den personliga informationen fått ett egenvärde. Nu ska släkt och vänner och bilder från familjealbumet ut på nätet. Nu ska alla berätta vem man är och vad man gör, nu ska gamla vänner och klasskamrater återupptäckas.

Facebook skapades 2004 av några studenter på Harvard som

tyckte sig behöva ett verktyg för kontakterna med andra studenter. Till en del tänkte de på sina studier, till en del fanns nog även en stilla flirt i åtanke...

Det snabbt växande Facebook har fortfarande rykte om sig att vara en samlingsplats för unga.

Men det stämmer inte om man ska tro statistiken kring Facebook. 40 procent av dem som använder Facebook är äldre än 35 år! I åldersgruppen 18-24 år finns 30 procent av användarna.

Totalt har 30 miljoner personer skaffat sig ett Facebook-konto! Det är en ökning med 100 procent på ett år!

Facebook flåsar m a o Myspace i nacken.

Även Yahoo har visat sitt intresse för Facebook. De försökte köpa sajten för 1 miljard dollar – men Facebook tackade nej!

Även Wikipedia

Utvecklingen av det populära uppslagsverket Wikipedia är även det ett exempel på hur aktiviteterna på Internet förflyttats från anonymitet till offentlighet.

Wikipedias innehåll bygger på information från den samlade Internet-gemenskapen. Vem som helst kan lägga in information på Wikipedia, vem som helst kan redigera artiklarna.

Det är många som tagit den chansen – i den svenska versionen finns över en kvarts miljon uppslagsord.

En och annan – för att inte säga många – har också missbrukat förtroendet från Wikipedia. Uppslagsordet "George Bush" i den engelskspråkiga versionen har fått så många kommentarer att det numera lär vara omöjligt att redigera det uppslaget.

I anonymitetens skydd har många velat vara redaktör. Men av den gamla anonymiteten finns det inte mycket kvar idag. En hackare

vid namn Virgil Griffith kan ta åt sig äran för den utvecklingen.

Hans programsnutt WikiScanner kan nämligen ta reda på vem som gått in och ändrat texten under enskilda uppslagsord.

Med den möjligheten är det inte längre lika lockande att göra förhärlikande eller förlöjligande inlägg på Wikipedia.

En politiker som talar väl om sig själv blir knappast trodd – lika lite som ett företag som talar illa om en konkurrent.

Med WikiScanner kanske Wikipedia kan bli ännu bättre!?

FacebookScanner?

Även Facebook har drabbats av problem liknande de som Wikipedia brottats med.

När kungligheter, statsministrar och superkändisar hamnar i Facebook sker det som regel utan kändisarnas kännedom. På Facebook är det ingen som kollar att en kung verkligen är en kung..

En programsnutt i stil med WikiScanner kanske skulle göra sajten ännu mera populär? Kanske sitter det redan en hackare och klurar på en FacebookScanner!?

Bloggandet

Även det flitiga bloggandet kan ses som ett tecken på den krympande anonymiteten på nätet.

Bloggen har gett det privata tyckandet och tänkandet nya möjligheter.

I bloggen kan vem som helst utgjuta sin ilska över livets orättvisor, men även ta tillfället i akt att berätta om vardagslivets glädjeämnen...

Hela världen bör förstås få veta när du går ut med hunden!?

Ett faktum som fått nya hundtecknare att spinna vidare i Peter Steiners 90-talsanda.

– Jag hade en blogg förut, men nu råskäller jag bara, säger en av dagens Internet-hundar. **LF**

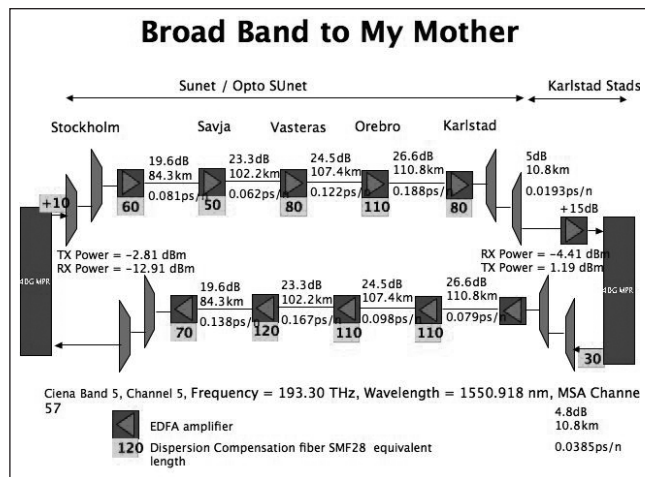
Peter Steiners klassiska teckning i The New Yorker 1993

OptoSunet håller sina i framtidslöften

Det svenska universitetsdatornätet har alltid haft höga krav på kvalitet och kapacitet.

OptoSunet är inget undantag i det fallet – i sommar skickades data- trafik mellan Karlstad och Stockholm med 40 Gbit/s.

Det finns de som kallar det för världsrekord!

Peter Löthbergs illustration över förbindelsen mellan Karlstad och Stockholm, visar på sitt sätt att försöket krävde en hel del tankearbete. Peters bildsvit innehåller ytterligare 19 förklarande illustrationer!

Sommarens försök fick berättigad uppmärksamhet. I internationella datornätets höjden man naturligtvis på ögonbrynen. Även i svensk television presenterades försöket som en nyhet.

Aktuellt utsände fick det att låta som en enkel match att skaffa sig bredband med så hög kapacitet...

– Sonen i huset har köpt en dator till sin mor och ställt sin utrustning i garaget – några knapptryckningar senare har sonen gett sin mor tillgång till världens vassaste bredband, lät det som.

Men det var inte vilken son som helst som Aktuellt visade upp i rutan, det var Peter Löthberg...

Han har gjort stora insatser för Internet i Sverige och i världen. Även SUNET har honom att tacka för mycket.

På en SUNET-konferens för något år sedan presenterades han med orden:

– Peter Löthberg har byggt lika många nät som vi andra fått spam.

Peter har även ett brett kontaktnät inom Internet-industrin. Stora jättar som Cisco och Sprint brukar inte ha något emot att låna ut sin utrustning till honom...

Utrustningen som han ställde i föräldrarnas garage i sommar var ett lån från Cisco – en router med beteckningen CRS-1, där CRS står för Carrier Routing System. Sådana lär kosta 10 miljoner kronor i sitt grundutförande! Men Peter är inte den som nöjer sig med grundutföranden...

Om CRS-1-routrar i normala fall (näja...) kan förmedla trafik i hastigheter på 10 Gbit/s, så var

routeren i garaget i Karlstad preparerad för 40 Gbit/s!

Preparerad på liknande sätt var den router som placerades hos SUNET i Stockholm.

Trafiken i fiberkablar mellan Karlstad och Stockholm förmedlades via SUNET:s våglängdsmultiplexeringssystem. Det är det som bl a förmedlar de ljussignaler som lyser upp den optiska fibern. I det här fallet agerades CRS-1-routrarna även som transpondrar som omvandlade datapaketerna till ljussignaler.

Lägg därtill att höghastighetsförsöket mellan Karlstad och Stockholm krävde en hel del nätbyggande...

Ungefär så gick det till när datatrafiken färdades de 40 milerna mellan Karlstad och Stockholm i en hastighet av 40 Gbit/s.

Samarbete på många plan

Sommarens försök med att skicka datatrafik i 40 Gbit/s mellan Karlstad och Stockholm involverade många.

Cisco hade utrustningen.

Eltel Networks installerade fibern och stod för mätningen.

Sprint svarade för den globala Internet-anslutningen.

SUNET svarade för den optiska överföringen.

Ciena hade den optiska utrustningen.

NSII ställde upp med sitt testnät

Kalix Fiberoptics bidrog med sin specialfiberkabel

Imtech konfigurerade

Karlstads Stadsnät användes för att knyta samman familjen Löthberg med universitetsdatornätet OptoSunet.

STUPI, Svensk Teleutveckling och Produktinnovation AB – Peter Löthbergs företag – hade det övergripande ansvaret.

– Det var många som gjorde stora insatser. Bland dem finns också Mikael Abrahamsson på Tele2, säger Peter i en kommentar.

Idag vet SUNET att utrustningen i OptoSunet klarar ännu längre avstånd.

Försöket mellan Karlstad och Stockholm har i höst återupprepats mellan Luleå och Stockholm, en sträcka på 1100 km.

Det gick också vägen – även om det var krångligare och mer tidsödande att få ljuspulserna att behålla sin rytm så länge.

Tvätten torkade

Erfarenheterna av hittills gjorda OptoSunet-försök visar att det krävs en hel del arbete för att få trafiken att flyta så fort och så långt utan att tappa datapaket på vägen.

Och att ha tillgång till Peter Löthberg i sådana sammanhang är inte någon nackdel precis. Han är kort sagt onormal...

Mera normal är hans mor. Hon använde sitt vassa bredband för att läsa tidningen. När hon sedan upptäckte att prylarna som stod i garaget blev varma, började hon hänga sin tvätt där!!!

– Men det har jag slutat med nu, sa hon i ett reportage när Ny Teknik kom på besök.

Nya utmaningar

Med erfarenheterna från sommarens försök mellan Karlstad och Stockholm är SUNET – och för den delen även Peter Löthberg – redo för nya utmaningar. Närmast på tur finns förhoppningar att kunna

FOTO: PETER LÖTHBERG

Internet-kretsar över hela världen uppmärksammade att Sigrd Löthberg fick tillgång till 40 Gbit/s.

skicka datatrafik i 40 Gbit/s mellan Stockholm och Luleå tur och retur, en sträcka på 220 mil!

Det är de långa avstånden som är den svåra nöten att knäcka när det handlar om kommunikation i sådana här sammanhang.

– När vi får det att fungera med 40 Gbit/s i vårt avlångland är tiden inne att försöka med 100 Gbit/s, tror Hans Wallberg, utvecklingsansvarig inom SUNET.

Han berättar också att det kommit reaktioner från Nordamerika på det svenska experimentet.

– Lite förvånade verkar de vara, men även imponerade över vad vi åstadkommit, säger Hans och fortsätter:

– Nu finns krafter på andra sidan Atlanten som vill göra något liknande – fast amerikanerna nöjer sig inte med att ”bara” göra som vi, de verkar vilja gå direkt på 100 Gbit/s, berättar han. **LF**

Goda utvecklingsmöjligheter

Routrarna i OptoSunet kan hantera 40 Gbit/s, den dag SUNET behöver öka kapaciteten.

Försöken mellan Stockholm-Karlstad och Stockholm-Luleå har även visat att transmissionsnätet klarar av det. 40 Gbit/s är alltså helt uppnåeligt – var den övre gränsen ligger får framtiden utvisa.

I takt med att allt mer avancerad utrustning utvecklas, kommer nya kapacitetsrekord att slås. Med god hjälp av modern ingenjörskonst är fullt möjligt.

Ta den minsta routern i garaget hemma hos Peter Löthbergs föräldrar som exempel. Den har fyra kortplatser. Det är mycket, men ändå inte.. På papperet finns det Cisco-routrar med 1152 kortplatser! Sådana ryms inte i garaget, de kräver 72 olika skåp.

Kapaciteten i näten kan man öka i takt med att utrustningen i ändarna uppgraderas. Om det i framtiden anses normalt med 100 gigabit/s, så lär det i en ännu längre framtid handla om hastigheter på 1 terabit/s.

Många synpunkter

Många uppmärksammade att trafiken mellan Karlstad och Stockholm gick på högvarv i somras.

Peter Löthbergs mor fick till och med en skämtsam uppvaktning: – Din ålder spelar ingen roll när du har tillgång till 40 Gbit/s, konstaterade en bloggare.

Synpunkterna har framför allt flödat i anslutning till de tidningsartiklar som publicerade nyheten.

Några utdrag:

” – Måste vara bluff och båg. Tro inte på allt.

– Coolt att hänga tvätt. Min hyresvärd sa att jag skulle sitta vid datorn, när jag klagade på att det var kallt.

– Säger bara LOL... patchkabeln till datan klarar ju max 1 gigabit.

– Inte bra om datorn kapas och används för DOS-attacker

– 1500 filmer samtidigt ... då behövs det en väldans stor tv.

– Gimmi that power noooow.

– Vad skulle Telia erbjuda för månadskostnad?

– Shiit, ja vill oxå ha detta bredband.

– Vem i &%- bryr sig. 0,1, 40 eller 100 Gb/s, eller varför inte 1 Ebp/s? Vem bryr sig?

– Jag bor i Tokyo och jag sitter med 100 gbit?

– Hårddisken måste ju explodera.

– Helt sjukt bra...

– Peter – I want to be your son. I can help you test that bredband all day long. ”

Seglivade domäner

Domänhantering är tidsödande, det vet ICANN – Internet Corporation for Assigned Names and Numbers.

Fyra år efter det att Jugoslavien upphörde som stat, tror man sig behöva ytterligare ett par-tre år för att kunna fasa ut den gamla domänen .yu.

Det är inte ICANN:s fel att det tar så lång tid. Förändringar i världens skapar också förändrade domäner.

Efter Jugoslaviens upplösning skapades en federation mellan Serbien och Montenegro, som fick domänen .cs.

Med den vetskapen började ICANN leta en lämplig huvudman för Serbien/Montenegros landsdomän.

Det visade sig vara en tidskrävande uppgift – det gick faktiskt fortare att dela på Serbien och Montenegro!

Innan någon hade hunnit börja använda domänen .cs, tilldelades Montenegro domänen .me medan Serbien fick .rs.

Lokala huvudmän för de nya landsdomänerna lär ICANN också ha fått tag på.

Långlivade

Det är ett tidens tecken att domäner kommer och går. När världen förändras, föds nya domännamn.

Domänen .dd för Öst-tyskland behövs inte längre. Det behövs inte heller Zaires .zr eftersom landet nu bytt namn och heter Demokratiska Republiken Kongo med domänen .cd.

Bara för att ett land försvinner, är det dock inte självklart att domänen försvinner med automatik.

Google säger att det fortfarande finns 3 miljoner sajter med domänen .su – som står för Sovjetunionen.

– Kan man göra som Lisbeth Salander?

” Jag roade mig med att läsa Stieg Larssons böcker under semestern. Väl tillbaka vid datorn på jobbet är det inte utan att man undrar om Lisbeth Salanders hacker-kunskaper skulle kunna användas i själva verkligheten!?”

SUNETTENS FRÅGE LÅDA

Svar: Lisbeth Salander kan sin sak och är något av sinnebilden av hur vi alla tycker att en hackare ska vara... datorkunnig men utan nämnvärd social kompetens.

Lisbeth Salander tar sig in i andras datorer, speglar deras hårddiskar i sin egen dator och iakttar varenda förändring.

Med benägen hjälp av andra – ännu mera nördiga – hackare avlyssnar hon de mobila telefonsamtal hon anser att hon måste avlyssna. Inte ens när hon ligger halvt ihjälslagen på sjukhus, är hon utloggad...

Allt som hon ägnar sig åt är inte ärofyllt. Med sin förmåga att tränga in i andras datorer ägnar hon sig även åt ekonomisk brottslighet i stor skala.

Programmet som Lisbeth Salander använder sig av för att spegla andras

hårddiskar heter Asphyxia 1.3. Det har hon naturligtvis gjort själv – det finns med andra ord bara i Stieg Larssons böcker.

Googlar man efter Asphyxia får man ändå 1300 svenska träffar – men av dem är det bara ett fåtal som handlar om Lisbeth Salanders program.

Enligt Nationalencyklopedin är asphyxia detsamma som asfyxi, ett sjukdomstillstånd som kännetecknas av syrebrist i blodet och i andningsluften, vilket kan leda till allvarliga hjärnskador.

Även om Asphyxia inte finns som datorprogram, så finns det många andra program, som kan göra liknande saker. De brukar kallas spionprogram eller spyware.

Sådana finns fritt tillgängliga på nätet, och vad värre är... illvilliga personer kan plantera en sk trojan i din dator, så att du blir avlyssnad utan att du själv har den blekast aning om det.

Lisbeth Salander – eller rättare sagt hennes hacker-kompisar – lyckas också avlyssna mobiltelefonsamtal med en teknik som sägs ha utvecklats av USA:s säkerhetstjänst.

De använder sig av parabolantennor för att fånga in samtalen – men svenska mobilsamtal lär i normalfallet inte passera via satellit... så kanske det hade gått ännu bättre för Salander och hennes kompisar att istället använda sig av en riktigt bra antenn?

De teknikresonemang som Stieg Larsson för i sina böcker, tycks med andra ord vara – om inte helt genomförbara – så i alla fall tämligen realistiska.

De ivriga dataexperter som ofta raljerar över hur dataverksamhet skildras i moderna filmer, tycks under alla förhållanden inte ha funnit det mödan värt att angripa Millennium-böckerna.

LF

Dags att ansluta studentbostäder

Det börjar bli hög tid för högskolor och universitet att bestämma sig för hur man ska ansluta sina studentbostäder.

Fem högskoleorter har redan tecknat avtal för sin studentbostadstrafik i enlighet med de regler som gäller sedan OptoSunet togs i drift. Det är:

- Studentnätverket i Blekinge
- Högskolan i Kristianstad
- Studentbostäderna i Göteborg
- Net-at-Once i Växjö
- Studentnätet i Skövde

Därutöver har två högskoleorter avtal som tecknats innan OptoSunet togs i drift – avtal som nu ska förnyas. Det handlar om:

- Mälardalens datorförening
- JUNET AB i Jönköping

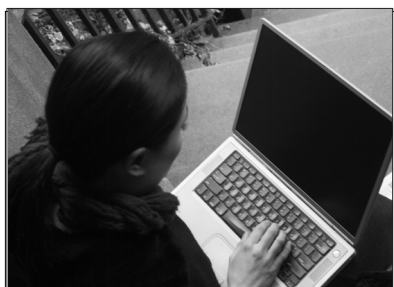
Dessutom finns flera högskolor som ansluter sina studentbostäder utan att ha något avtal med SUNET.

Vid sitt senaste sammanträde beslutade SUNET-styrelsen därför att kontakta samtliga högskolor och universitet, för att få information om hur studentbostäderna kommer att anslutas fr o m 1 januari 2008.

Högskolorna får då också tillfälle att tala om ifall det finns andra anslutningar som även de bör regleras i särskilda avtal.

Alla SUNET-anslutningar ska fortsättningsvis regleras med avtal i enligt med de avgifter som infördes i anslutning till driftsättningen av OptoSunet.

Gällande prissättning finns tillgänglig på SUNET:s webbplats, <http://basun.sunet.se/regler/studentbostadsanslutning-regler.html>

SUNET-styrelsen videosammanträder

SUNET-styrelsen lever som den lär.

Septembersammanträdet arrangerades som ett videomöte med hjälp av programmet Marratech.

Marratech är ett populärt verktyg för videokonferenser. Det faktum att Google köpte Marratech, kan också ses som ett slags mått på popularitet.

Marratech har även fallit SUNET i smaken – trots att viss osäkerhet råder om Marratechs framtid efter försäljningen till Google.

SUNET har trots den osäkerheten tecknat ett avtal som omfattar tio olika mötesrum.

Högskolor som är intresserade att nyttja något av rummen kan ta kontakt med Johnny Widén vid Luleå tekniska universitet. Johnny är som bekant något av spindeln i nätet när det gäller e-möten i SUNET:s regi.

OptoSunet

Vid styrelsesammanträdet redovisades även trafikmönstren i

OptoSunet. Enskilda högskolor har i några fall redan haft intensivare trafik än vad som hade varit möjligt i gamla GigaSunet.

April 2007 var en intensiv månad vid Umeå universitet. Då nåmade sig totaltrafiken till och från universitetet 450 terabyte.

Vid styrelsemötet lämnades även en rapport från OptoSunetdagarna i september.

Bland deltagarna rädde enighet om att liknande dagar även bör arrangeras nästa år.

Förhoppningsvis deltar då representanter från landets samtliga högskolor och universitet.

I år saknades fem universitet och fem högskolor.

Budgetsamtal

SUNET-styrelsens septembermöte ägnade sig också åt samtal om budgeten för 2008.

Resonemangen kring budgeten handlade framför allt om att försöka hålla ner kostnaderna, så att högskolornas SUNET-avgifter inte skjuter i höjden.

Styrelsen informerades även om att samtliga lärosäten nu betalat sina fakturerade SUNET-avgifter.

40 Gbit/s (se sid 4-5)

En fartfylld dam på värmändsk ort fick häftigt bredband till sin port. Med sådan hastighet till damens fastighet, en hel värld undrar hur hon gjort.

LF

SUNET/UMDAC

Umeå universitet

S - 901 87 Umeå

Lite av varje på webben

Ytterligare ett axplock från webben. Bilder och bildning på olika nivåer – stort och smått om vart annat:

2000-talet

<http://paleo-future.blogspot.com/2007/09/french-prints-show-year-2000-1910.html>

1910 fantiserade franska konstnärer om livet år 2000.

Vattenskada

<http://englishrussia.com/?p=1410#more-1410>

Tröst för dem som någon gång drabbats av en vattenskada.

Tetris

<http://www.youtube.com/watch?v=jwC544Z37qo>

Tankeställare för dig som tycker att Tetris är ett lätt spel.

Konstig konst

http://www.oddee.com/item_89236.aspx

Annorlunda statyer.

Antarktis

http://very-bored.com/index.php?option=com_content&task=view&id=77&Itemid=32

Vackra vyer från Antarktis.

Graffiti

<http://www.eatliver.com/i.php?n=2290>

Konst uppåt väggarna.

Bildat och obildat

http://thefoto.ru/2007/06/05/print:page,1,kreativnyj_zhestkach_fotograf_koen_demuyneck.html

SUNET & SÅNT

Språk är viktigt – så viktigt att universitetskanslern tycker att högskolor och universitet ska prata engelska.

Och visst har han en poäng i det?

Ord som router, server och switch bör man kunna på engelska...

Det finns universitet som till viss del redan lever som universitetskanslern lär.

"Great ideas grow better below zero" påstår Luleå tekniska universitet på flygplansfätöjlarna.

Snacka om kalla fakta!

Facts called cold facts, för att uttrycka sig som kanslern vill.

Fast det finns de som hävdar att norrbottningarna inte har något på fötterna – och det bör man väl ha i minusgrader!? Även om man bara kallpratar...

En och annan har också noterat att Luleå år efter år brukar ligga i toppen av Solligan. Det borde vara ett plus trots att det tekniska universitetet föredrar minus.

Kanske är det så att de lärde i Luleå i själva verket stöder sig på talet om nöden som uppfinningarnas moder?

Men om det skulle vara sant, det som påstås på flygplansfätöjlarna, varför ska man då nöja sig med Luleå!? Då borde väl all spetsforskning bedrivas i Spets-

bergen? Tillvaron på Svalbard är allt annat än sval – på den breddgraden är minusgraden en självklarhet.

Fiberförbindelse med hög kapacitet finns också. Fastän ständig permafrost, finns inga frostiga förbindelser.

Förutsättningarna för god forskning är med andra ord goda. Någon nobelpristagare från Svalbard (och inte heller från Luleå) har världen dock inte skådat. Betydligt fler pristagare har kommit från Kalifornien.

Snacka om gradskillnad!

Vad är det då som gör att vår svenska tillvaro blir allt mera svengelsk? Kan det vara så att akademiska texter och svensktoppstexter har vissa likheter?

Trivialiteter på svenska låter helt enkelt bättre på engelska.

"Goda idéer trivs bäst i minusgrader" låter inte riktigt klokt jämfört med "Great ideas grow better below zero", tycker jag.

Frågan är vad nye universitetskanslern tycker – han som förutom sitt vurmande för engelska språket tycker att det räcker med fem universitet i landet.

Tycker han att kall hjärna och is i magen garanterar god vetenskap, eller tycker han att forskningsanslagen kan frysas...

Själv har jag inget emot vare sig Luleå eller Norrbotten. Jag minns t o m när de lanserade sig som "världens mest civiliserade vildmark!"

Det gillade jag – men jag är nog lite insnöad. **L Forsberg**

Många vill ansluta studentbostäder

Studenterna är flitiga användare av Internet, så flitiga att en del högskolor valt att inte ansluta sina studentbostäder till universitetsdatornätet.

Men visst finns det undantag – flera högskolor har nämligen sagt sig vilja ansluta sina studentrum till OptoSunet.

Med OptoSunet förändrades reglerna för finansieringen av nätet. Numera betraktas anslutning av studentbostäder som en särskild service – och för sådan service betalas också en särskild avgift.

Anslutningar av studentbostäder kan göras på olika sätt. Allt ska dock regleras i avtal med SUNET.

- Studenterna kan skapa en organisation och bygga ett eget nät som ansluter OptoSunet-knutpunkten i stan. Så fungerar det i Göteborg.
- En studentorganisation kan även, med högskolans samtycke, bygga ett nät som ansluter till det lokala högskolenätet. Så är det i Jönköping.
- Företag kan också bygga nät och svara för abuse-hantering vid anslutning till en lokal OptoSunet-knutpunkt. Så är det i Växjö.
- Lärosätet på orten kan naturligtvis också själv svara för anslutning och abuse-hantering. Det gör t ex Uppsala universitet.

Andra högskolor som är engagerade i olika former av studentbostadsanslutning är Blekinge tekniska högskola, Högskolan i Borås, Högskolan i Kristianstad samt Högskolan i Skövde.

Framtids-bekymmer

Säg 1984 och tankarna fylls med dystra framtidsutsikter.

Märkligt kan tyckas, för samtidigt pratar många om 80-talet som vore det rena rama stenåldern.

Vad ska man då säga om 70-talet!? Det var då jag fick mitt första jobb – det var också då jag började tala om 2007!

Vi som jobbade med motionspropaganda på den tiden, sa att 2007 var året då halva svenska folket skulle ägna sig åt friskvård, den andra halvan skulle tas om hand av sjukvården.

Vi hade förstås fel, vi hade ju inga datorer att göra våra prognoser med...

Fast datorer är förstås inte heller några träffsäkra spågummor.

Redan förtio år sedan började experterna säga att Internet-adresserna skulle ta slut. De har inte fått rätt än.

När kommer de då att ta slut, när behövs ett nytt Internet-protokoll? Internet-visionären Vint Cerf har i BBC stuckit ut hakan och sagt att den stunden inträffar i slutet av 2011.

Har han rätt? Har vi om fyra år ett Internet med tillgång till 340 sextiljoner adresser – skriv 340 med 36 nollor efter och du förstår att det är en hel del...

Är Vint Cerf på rätt spår? I så fall spår han rätt. **LF**

Ansiktslyftning för Facebook?

**Populära Facebook,
får hjälp att bli ännu
populärare – och det av
ansedda Stanford Univer-
sity!**

**Stanford ger t o m
en Facebook-kurs!**

Kursen med det långa namnet ”Create Engaging Web Applications Using Metrics and Learning on Facebook” lockade 100 studenter till den första föreläsningen – de som inte fick plats i rummet fick trängas i korridoren.

Redan efter några veckor, i början av november presenterade Stanford-studenterna vad de dittills hade kommit fram

till. Det blev en presentation av 25 nya Facebook-tillämpningar!

Redan dagen efter presentationen hade tillämpningarna installerats 150.000 gånger. Det säger i och för sig inget om kvaliteten på tillämpningarna, det vittnar snarare om det stora intresset för Facebook.

Du som vill titta närmare på tillämpningarna kan göra det på bloggen Techcrunch, <http://www.techcrunch.com/2007/11/01/stanford-students-present-facebook-apps-to-class/>

Facebook-engagemanget på Stanford kan studeras i sin helhet på <http://credibilityserver.stanford.edu/captology/facebook/>

Därifrån är det lätt att klicka sig fram till Facebook-kursen och andra Facebook-aktiviteter som Stanford ägnar sig åt.

På Stanford är det nämligen inte bara studenter som studerar Facebook, det gör även universitetet.

Wikipedia har mycket att lära

Wikipedia väcker känslor. Det finns universitet som förbjuder sina studenter att använda det populära uppslagsverket – risken att de ska kopiera texter är för stor, säger de skeptiska.

Men det finns också lärosäten som är entusiastiska – för dem är Wikipedia ett självklart hjälpmedel i undervisningen. Det tycker man bl a vid University of East Anglia i Norwich.

Det vet de som läser statskunskap. I avsnittet om Mellanöstern får eleverna redaktionellt bearbeta åtta Wikipedia-artiklar var. De får även skriva ett helt igenom eget bidrag till Wikipedia.

Läraren säger i en intervju med BBC att övningen

förbättrar elevernas språkliga förmåga. De lär sig att formulera sig värderingsfritt och balanserat i politiska ämnen, där verkligheten är mycket värdeladdad.

Wikipedias många läsare talar även det för uppslagsverket som undervisningsverktyg. Felaktigheter blir snabbt tillrättalagda av Wikipedia-vänner som anser sig veta bättre.

Läraren vid universitetet i Norwich hoppas för egen del att denna pionjärkurs ska ge insikter om såväl förtjänster som begränsningar med Wikipedia.

Faller den kommande utvärderingen väl ut räknar University of East Anglia med att utöka sin satsning på Wikipedia.

SUNETTEN

Nov 2007

Sunetten är ett nyhetsblad som vänder sig till nyttjarna av det svenska universitetsdatornätet SUNET.

Nästa nummer kommer ut i december 2007.

Ansvarig utgivare:

Hans Wallberg, utvecklingsansvarig för SUNET och datachef vid Umeå universitets datacentral UMDAC.

Redaktör:

Lennart Forsberg, SUNET-informatör som också är placerad vid UMDAC.

Adress:

Sunetten
UMDAC
901 87 UMEÅ

Telefon:

090 - 786 69 69

Telefax:

090 - 786 67 62

E-post:

Sunet@umdac.umu.se

Webbplats:

<http://www.sunet.se>

**Abonnemang och
avbokning av abonnemang:**
Sunet@umdac.umu.se

Tryck:

Detta nummer av Sunetten trycks på Original i Umeå. Upplagan är för närvarande 7.500 exemplar.

Originalen har producerats på en Power Mac G5 med programmet InDesign. Ej signerade artiklar svarar redaktören för.

Användandet är alltid aktuellt

Studenterna använder nätet för mycket och de anställda för lite!

Så låter kan det låta när nätanvändandet förs på tal, men verkligheten är mer komplicerad än så.

Därför har NITA, Nationellt IT-användarcentrum i Uppsala, nu inlett en studie som ska undersöka hur avancerade användare tar nätet till sig.

För fyra år sedan gjorde SUNET en stor studie, för att få en bild av hur anställda och studerande använde universitetsdatornätet.

Den nu startade studien vid NITA är på sitt sätt en fortsättning av den gamla SUNET-studien. Projektledare – då som nu – är Håkan Selg.

Han hoppas få fördjupade svar på frågan hur studerande och universitetsanställda tagit nätet till sig.

– Det handlar bl a om att ta reda på vilka webbsidor de besöker, om de deltar i sociala nätverk på nätet eller om de gör helt andra saker, förklarar Håkan.

Den gamla SUNET-undersökningen fick debatten om den digitala upphovsrätten att ta fart. Det visade sig nämligen att de mest avancerade IT-användarna också var de flitigaste fildelarna.

Med den vetenskapen gör nu NITA, med stöd från Vinnova, en

uppföljande studie, som särskilt fokuserar på de mest avancerade användarna.

Resultaten från den nya studien ska ge besked om framtidens Internet-användning är det tänkt.

– Vi vill veta vad de mest avancerade användarna gör idag, och hoppas få en hum om vad vi alla kommer att göra i morgon. Det är kunskap som förstås är hårdvaluta både för forskare och företag, säger projektledaren Håkan Selg.

Den gamla SUNET-studien visade att de avancerade användarna framför allt fanns bland killar som gick på data- och ingenjörsutbildningar. De deltog i nätcommunities, fildelade och ”umgicks” via nätet.

Idag har Internet utvecklats och blivit ett verktyg för kontakter även mellan människor som inte betraktar sig som datorentusiaster.

– Att utbyta filer har blivit en del av sällskapslivet konstaterar Håkan och fortsätter:

– Mycket av det sociala livet sker via datorn och i mötet mellan ungdomarnas kommunikationsbehov och ett så kreativt verktyg blir kraften i utvecklingen oerhört stark, säger Håkan Selg.

Han berättar att studien innefattar en enkät riktad till 4000 studenter, doktorander och anställda vid 32 svenska universitet och högskolor. SCB svarar för urvalet och datainsamlingen. Projektet kallas Explorers och ska vara avslutat september 2008.

Mer information finns på:
<http://www.internetexplorers.se>

Afrika släpar efter

Bredband åt alla är fortfarande en vision. En fjärdedel av landets invånare saknar fortfarande tillgång till Internet att döma av siffror från Internet World Stats.

Trots det håller sig Sverige i världstoppen i många Internet-sammanhang. Det visar även höstens rapport ”Svenskarna och Internet 2007” från World Internet Institute.

Bland de högutbildade i Sverige använder sig 94 procent av nätet, bland de lågutbildade 70 procent.

I inget annat land i världen är skillnaden så liten mellan hög- och lågutbildade. Bland lågutbildade i andra länder brukar på sin höjd 25 procent använda sig av nätet.

Om man med andra länder även innefattar Afrika, visar sig en helt annan verklighet.

Enligt Internet World Stats är det bara 4,7 procent av Afrikas 933 miljoner som har tillgång till Internet. I ett 15-tal afrikanska länder sägs tillgången till Internet ligga mycket nära 0 procent.

Den dystra statistiken till trots finns det länder i Afrika som i absoluta tal har fler Internet-användare än Sverige.

I Nigeria har 8 miljoner människor tillgång till Internet – att jämföras med Sveriges 6,8 miljoner (enligt Internet World Stats)

Andra ”stora” Internet-länder är Marocko (6,1 miljoner användare), Egypten (6 miljoner), Sydafrika (5,1 miljoner), Sudan (3,5 miljoner), Kenya (2,8 miljoner) och Algeriet (2,5 miljoner).

Världens populäraste bloggar

Bloggen fortsätter fascinerar världen. Nu finns det 75 miljoner bloggar!

Varje sekund startar en ny blogg – ibland t o m två. För varje sekund skrivs 17 nya blogginlägg!

Statistiken talar sitt tydliga språk – massor med människor har tagit bloggans uttrycksmöjligheter till sig.

Japanska är det språk som dominerar i bloggssfären.

37 procent av världens bloggar skrivs på japanska, engelskan kommer "bara" upp i 36 procent.

Svenskan får inte ens plats på tio-bästa-listan. Det får däremot persiskan, som används i 1 procent av världens bloggar. Framförallt är bloggandet populärt i Iran.

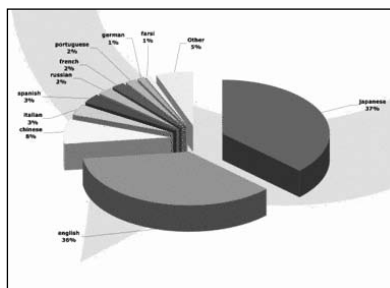
Utan att tillhöra världstoppen är bloggandet i Sverige ändå intensivt.

Mest omtalad har Alexander Schulmans blogg varit. Han haft flest läsare trots att många upptäckte Schulmans blogg först när han meddelade att han skulle sluta med sitt intensiva skrivande.

Anledningen till att han la ner sin blogg fick en och annan att höja på ögonbrynen. Schulman hade kort sagt fått nog av att mobba och blogga i samma andetag – sådana bekännelser skapar också rubriker!

Allt som sägs i bloggans namn är m o varken vederhäftigt eller värdigt. Det vedervärdiga och häftiga, tycks ha lättare att locka läsare.

Webbplatsen Technorati, www.technorati.com, listar världens populäraste bloggar, med reservation för att bloggar på japanska och andra stora, asiatiska språk knappast finns med i statistiken.

Japanska och engelska dominerar i bloggvärlden. Svenskan samsas med en mängd andra språk i kategorin "Övriga".

Prylar rankas högt

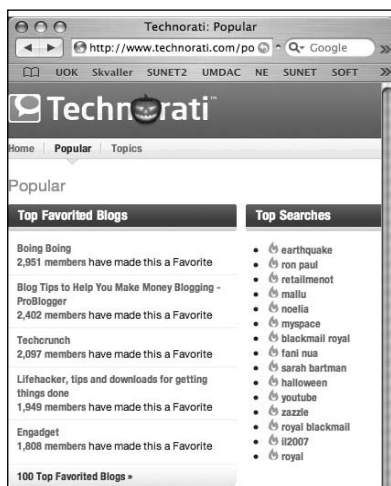
Bloggportalen Technorati, presenterar världens populäraste bloggar. Det är en redovisning som doftar prylhysteri.

Nio av världens tio populäraste bloggar handlar om IT-prylar, Internet-trender och modern dator teknik.

Katten bland hermelinerna är PostSecret – ett konstprojekt som gjort hemgjorda vykort till skön konst, se postsecret.blogspot.com

Även svenska bloggar är prylfixerade, men långt ifrån lika dator- och näentusiastiska som Technorati-bloggarna.

Det får man snabbt klart för sig vid en granskning av de bloggar som ligger under Bloggportalens paraply, <http://www.bloggportalen.se>

Förutom att bloggarna indelas i olika kategorier, presenteras även statistik över de populäraste och mest besökta bloggarna. Av den statistiken att döma är mode högsta mode.

På tio-i-topplistan finns just nu fem bloggar om mode. Två av de svenska toppbloggarna har musikalisk anknytning.

En enda blogg på tio-i-topplistan intresserar sig för IT-frågor.

Andra populära svenska bloggar är Tjuvlyssnat och Politikerbloggen.

Om Tjuvlyssnat samlar på mer eller mindre roliga samtal uppsnapade på gator och torg, försöker Politikerbloggen snappa vad som sägs i maktens korridorer.

Båda lyckas uppenbarligen bra med sina ambitioner, Politikerbloggen har t o m prisats för sina insatser.

Mycket politik!

Politik och bloggande har det också förts en och annan diskussion om under hösten.

Politiker som bloggat har fått kritik av somliga, bloggare som ägnar sig åt politiska skrivelser har förlöjlighets av andra.

Icke desto mindre tar politiken stor plats i den svenska bloggssfären – se träffbilderna med sökord från sajten Bloggar – bloggar.se – på nästa sida.

Det flitiga bloggandet med anknytning till dagspolitik och samhällsfrågor har även skapat ny-modigheter som Twingly, <http://www.twingly.se/>

Twingly gör det möjligt för tidningar att länka till bloggar som kommenterar deras publicerade nyhetsartiklar.

Enkelt uttryckt drar tidningarna nytta av bloggarnas visdomsord, samtidigt som bloggarna får fler besök tack vare de tidningar som tagit Twingly till sig.

politik socialdemokraterna moderaterna regeringen humor media ulrica schenström fredrik reinfeldt halloween foto samhälle bloggar musik bloggsofären usa skola stockholm barn film alliansen blogg tv reinfeldt schenström facebook sex borlänge sport internet höst skolan jan björklund kärlek miljö bilder jobb anders pihlblad utbildning religion mode böcker kläder arbete mat litteratur irak rosa bandet bloggare krig föräldrar tv4 fotboll kultur demokrati ordlös onsdag tisdagstema trasig säkerhet sömn gud jämställdhet idrott historia kommunikation livet mona sahlén tips bild burma ulrika schenström eu vänsterpartiet datorer aftonbladet folkpartiet afrika munkar resor cancerfonden cancer göteborg apple elitserien hockey sverige ekonomi ssu skandal kristendom konst katter resa relationer socialism vård depression youtube moderater ungdomar politiker it bröstcancer google sprit café opera vetenskap språk polisen danmark våld marknadsföring iran spel höstlov twinglyreport allsvenskan fylla ryssland kina brott familj dn krishantering solidaritet vin natur idol feminism kvinna integritet journalistik hundar shopping vlogportalen underhållning hund julklappar män övervakning ica miljöpartiet körkort omsorg forskning video fotografi krisberedskap vardag japan tonåringar vardagsliv djur tankar människor mamma nöje reklam författare vlog personligt terrorism familjeliv web 2.0 fest hultsfred tilldelning ishockey republikanerna second life huddinge klimathotet george bush demokraterna sova videoblogg allmänt design hänsel iohann lundberg programmering studier surfvård bandy meshups washington odds rikets säkerhet kuriosa vetlanda california högerregeringen palo alto tonårsmorea vykort sunnyvale silicon valley kalifornien san francisco cuernino

Sökorden som redovisas av bloggsajten Bloggar, visar att intresset för politik och samhälle är stort. För att finna att det även finns ett intresse för IT tvingas även de klarsynta använda förstoringsglas.

Praktiskt kan man tycka, eftersom båda parter tjänar på samarbetet – men visst finns det kritiska röster också...

Kritiken har tagit sig sådana uttryck att ordet "twinglyhora" nu ger över 500 träffar på svenska webbsidor.

Mest sökta termer senaste veckan

#	Term	%
1	(2) ↑ sexnovell	+12%
2	(6) ↑ sex	+23%
3	(8) ↑ sexblogg*	+8%
4	(1) ↓ stureplansprofilerna	-65%
5	(3) ↓ kungsholmsmordet	-56%
6	(4) ↓ blondinbella	-53%
7	(5) ↓ golhoran	-49%
8	(7) ↓ ebba von sydow	-53%
9	(12) ↑ sexblogg	-9%
10	(9) ↓ magnus uggla	-42%
11	(10) ↓ swingers	-27%
12	Ny uppdrag granskning*	-
13	(19) ↑ champagnesl@mpan	+21%
14	(17) ↑ carolina gynning	-7%
15	(15) - bonde söker fru	-18%
16	(47) ↑ mando diao	+191%
17	(14) ↓ johanna sällström	-26%
18	(16) ↓ evelina rosqvist	-27%
19	(26) ↑ monki	+7%
20	(25) ↑ sverigedemokraterna	+1%
21	(13) ↓ fotbollsfrun	-46%
22	(31) ↑ stövlar	+21%
23	(28) ↑ otrohet	+6%
24	(22) ↓ facebook	-20%
25	(20) ↓ natascha peyre	-31%

IT och Internet lämnar inga spår efter sig bland sökorden som redovisas av Bloggportalen.

Stort och smått

Säga vad man vill om det flitiga bloggandet, men det är många som engagerar sig i mycket

Stort eller smått spelar ingen roll. Somliga tar chansen att berättas för världen när de går på toaletten, andra tar tillfället i akt och berättar att de sitter inne med svaren på all världens problem.

Intresset för forskning och vetenskap i den svenska bloggsofären, tycks dock vara måttligt att döma av bloggportalernas sökordsredovisningar.

Men visst kan man bli klok på bloggandet ändå!

Ett enkelt sätt att bilda sig en egen uppfattning om bloggarnas budskap, är att göra en rundvandring i någon bloggportal. *LF*

Några exempel på Bloggportaler:

Blogg
<http://www.blogg.se>
 Bloggar
<http://www.bloggar.se/>
 Knuff
<http://knuff.se/>
 Nyligen
<http://nyligen.se/>
 Bloggkartan
<http://bloggkartan.se/>
 Bloggtips
<http://bloggtips.se/>
 Intressant
<http://intressant.se/>

Tio bloggar i världstoppen

Technorati.com specialiserar sig på bloggar. Bland annat listar de världens populäraste bloggar:

1. Boing Boing

Prylar av alla slag visar upp sig i den populäraste bloggen.
<http://www.boingboing.net>

2. ProBlogger

Talar om hur man tjänar pengar på sitt bloggande.
<http://www.problogger.net>

3. Techcrunch

Frossar i nya Internet-trender och IT-produkter.
<http://www.techcrunch.com>

4. Lifehacker

Talar om vad som behövs för att göra datorlivet effektivare.
<http://lifehacker.com>

5. Engadget

Tekniska prylar kallas gadgets bland dem som vill ha dem.
<http://www.engadget.com>

6. PITT

<http://jimcotton.blogspot.com>

7. Dosh Dosh

Lockar till sig alla som vill tjäna pengar på nätet.
<http://www.doshdosh.com>

8. 43 Folders

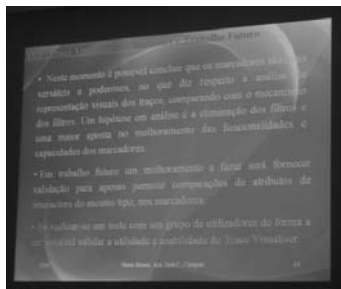
Bloggen som tror sig kunna ge dig ett bättre digitalt liv.
<http://www.43folders.com>

9. PostSecret

Gör det till skön konst att samla på hemmagjorda vykort.
<http://postsecret.blogspot.com>

10. Kahlee's Blog

En ung amerikansk iakttagelser i cybersamhället.
<http://kahlees.wordpress.com>

Power-pointless?

Alla har vi varit på konferens, alla har vi blivit översköjda av mer eller mindre avancerade PowerPoint-presentationer.

Men har vi tagit till oss den kunskap som föreläsaren försöker förmedla?

Det är knappast troligt om man ska tro några internationella förståsigpåare som i bloggans form intresserar sig för presentationsteknik.

Vet du t ex om att det är svårare att ta till sig ett budskap om det samtidigt presenteras för både ögon och öron?

Det är väl så de flesta Powerpoint-presentationerna utformas!?

Hur många ord brukar du få du själv få plats med på dina bilder? Är det fler än 15 är det för många – våra hjärnor har sina begränsningar...

Dina bilder förmedlar naturligtvis också känslor? Det är väl inte bara fakta som staplas i punktform? Eller...

Att göra bra PowerPoint-presentationer är en svår konst. En bild berättar inte mer än det talade ordet, bara för att talaren använder PowerPoint.

Det finns t o m bloggare som tycker att det vore en god gärning att skrota Powerpoint.

Vad tycker du själv? Börja gärna med att studera: <http://learningmastery.wordpress.com/2007/04/11/presentations-that-dont-suck/>

– Var tog exjobben vägen?

Förut fanns en webbplats för exjobb på www.exjobb.sunet.se, men nu verkar den webbplatsen ha försvunnit – var och varför kan man undra?

SUNETTENS FRÅGE LÅDA

Svar: Din iakttagelse är korrekt. Den gamla webbplatsen finns numera på <http://www.xjobb.nu>

Den gamla webbadressen – som gav intryck av att ha med SUNET att göra – skapades för många år sedan, i en tid när reglerna för registrering av domännamn under toppdomänen .se var mer begränsande än dagens regler.

På den tiden fanns inte heller alternativet att registrera svenska domäner under .nu

Eftersom webbplatsen med exjobb från första början har varit en

angelägenhet för många högskolor, ansågs det inte heller lämpligt att lägga exjobben under en utvald högskolas domän.

Därför blev SUNET, som ju är en angelägenhet för alla högskolor och universitet, något av en kompromiss som alla accepterade.

SUNET-domänen stod samtidigt som ett slags garant för att webbplatsen hade hela högskole-Sveriges godkännande.

Nackdelen, skulle det visa sig, var att det av domänen framstod som om SUNET ägnade sig åt saker som universitetsdatornätet inte alls sysslade med!?

Det blev inte mindre förbryllande av att SUNET på den tiden även förekom i andra webbadresser som sysslade med andra samsarbetsfrågor på högskolenivå.

På den tiden fanns inte ens dagens verk för högskoleservice, VHS med andra ord.

Det är nämligen VHS som har ansvaret för webbplatsen med exjobb. Av förståeliga skäl var det inte heller praktiskt för VHS att ha den under en SUNET-domän.

Därför fick exjobben ett nytt hem i Cyberrymden, när VHS flyttade exjobben till <http://www.xjobb.nu/>

Tyvärr finns ingen länk från den "försvunna sidan" till den nya webbplatsen. Det kanske VHS ordnar när de läser dessa rader!?

LF

SUNET/UMDAC

Umeå universitet

S - 901 87 Umeå

Lite av varje på webben

Ytterligare ett axplock
från webben. Bilder och
bildning på olika nivåer
– stort och smått om vart-
annat:

Som en dans?

<http://www.news.com.au/dailytelegraph/story/0,22049,22535838-5012895,00.html?from=mostpop>

Övning för dig som vill veta vilken
hjärnhalva du använder.

Internet i Sverige

<http://www.wii.se>

World Internet Institute har pu-
blicerat en ny rapport om våra
Internet-vanor.

Övergivet

<http://englishrussia.com/?p=1542#more-1542>

Fotografier från en övergiven stad.

Boklig bildning

<http://www.pandia.com/sew/557-top-5-books.html>

Fem webbplatser för dig som älskar
böcker.

Mat för en vecka

<http://www.flickr.com/photos/48354634@N00/sets/72157602391235021/>

Mat för en vecka på skilda håll.

Panoramabilder

<http://www.gillesvidal.com/rue89/airbusA380.htm>

Vissa kameror ser allt

Ukraina

<http://www.bored-todeath.com/?p=950>

Vackra bilder från Ukraina.

SUNET & SÅNT

Ännu har ingen kallat
mig idiot.

Och synd är väl det?
Jag hade gärna varit
det – en fackidiot...

Sådana kan ju allt,
om det lilla de kan.

Fackidioterna kan mer och mer
om mindre och mindre. Snart
kan de allting om ingenting, sa
Torsten Ehrenmark på sin tid.

Så långt kommer aldrig jag.
Jag är inte ens IT-ot, jag är bara
sportfåne – och det är inte så
dumt det heller...

Jag kan t o m drömma om
nätvärldar som plötsligt talar med
sportig jargong.

– Hur gick det med avveck-
lingen av GigaSunet?

– Snacka om diskintakt
avslut!

– Och hur fungerar efter-
följaren OptoSunet?

– Med akkuratess.

– Hur då?

– Med klinisk precision.

– Alltid?

– Klockrent!!!

– Även de redundanta för-
bindelserna?

– Det gäller bara för oss att
komma runt på kanterna.

– Det låter nästan för bra för
att vara sant.

– Men så är vi också notoriska
nätbyggare...

– De höga farterna då?

Över så långa avstånd! Finns
det någon hemlighet bakom
framgångarna?

– Det förekommer förstås en
del dopning!

– Av personalen?

– Nej, av kablarna... inga
anabola steroider, bara Ytterby-
erbium. Men det tänker jag inte
gräva ner mig i.

– Driftorganisationen då – är
all personal på plats?

– Säg så här... vi är inte längre
i numerärt underläge.

– Och för personalen handlar
det om att hålla koll på nätet
dygnet runt, året runt?

– Ja, det kan man säga, det är
hårt virke i de grabbarna.

– Men knappast några trä-
skallar, väl...

– Hörredu, de får aldrig nicka
till... då får de fort på skallen. Det
tvingas ha många bollar i luften
samtidigt.

– Och med allt större erfaren-
het ökar förstås kunskan.

– Precis... annars ställs de
offside.

– Och än så länge kan av-
brottstiden i OptoSunet skrivas
till 0 procent?

– Jajamen – än så länge håller
vi nollan.

– Men om det värsta skulle
hända?

– Då får vi se oss om efter
nyförvärv.

– Det finns väl värre saker
än att tvingas förvärva ny ur-
rustning?

– Sudden death, menaru?

– Ja.

– Då är det bara att bryta
ihop och komma igen.

Foppa Forsberg

Flitiga fildelare i universitetsnätet

Att fildelning är populärt vet alla. Att det förekommer i universitetsmiljö är inte heller någon nyhet.

Det nya är att SUNET nu vet att fildelandet står för 85 till 90 procent av trafiken i universitetsnätet.

Det har ett forskningsprojekt vid Chalmers tekniska högskola konstaterat.

Forskningsprojektet MONNET har, med ekonomiskt bidrag från SUNET, studerat trafikflödet i det svenska universitetsdatornätet.

Av de resultat som MONNET-projektet presenterat – bl a vid årets Internet Measurement Conference i San Diego – vet vi att 85 till 90 pro-

cent av trafiken utgörs av fildelning. Webben, som brukar framhållas som en sk kiler application, kommer inte ens upp i fem procent.

Ungefär lika omfattande som webbtrafiken är den oönskade trafiken i form av DOS-attacker och annan störande verksamhet.

– För mig är det ingen överraskning att så många fildelar. Redan före MONNET skulle jag ha gissat på 80 procent, men nu behöver jag inte gissa, nu vet jag att det rör sig om 85 till 90 procent, säger Sven Tafvelin, huvudansvarig för projektet med Wolfgang John som flitig medarbetare.

MONNET:s projektpengar räcker ytterligare ett år.

Från SUNET:s sida har det uttryckts önskemål om att mer i detalj studera trafiken mellan SUNET och det nordiska nätet NORDUnet.

Ignobel prisutdelning

Nobelprisutdelningen i Stockholm är ingen skratifest.

Ignobelpriset vid Harvard däremot, det lockar både till skratt och eftertanke.

Årets Ignobelpris i medicin uppmärksammade en studie av medicinska sidoeffekter i samband med svärdslukning.

Biologipristagarna konstaterade att ingen är ensam i sängen. Där finns sporer, bakterier, spindlar, svampar och andra småkryp som ibland tar oss på sängen.

Årets fysikpristagare var även de sängvetare – de hade studerat hur lakan skrynklas. Har jag förstått saken rätt, fick de ligga i...

Kemipristagarna var snarare näsvisa. De hade försökt utvinna vaniljdofet ur kogödsel.

Lingvistpriset gick till forskare som konstaterat att rättor inte kan skilja på holländska och japanska, när de båda språken talas baklänges.

Litteraturpriset uppmärksammade studierna av det engelska ordet "the" och problemerna vid alfabetisk sortering.

Priset i flygteknik gick till de som upptäckt positiva bieffekter hos potensmedlet Viagra. Hamstrar som ätit Viagra har visat sig tåla jetlag mycket bra!

Det priset tog nog priset vid årets prisutdelning. LF

PS! Mer om Ignobelpriset finns på <http://www.improb.com/>

Många vill känna sig hemma i egen domän

Engelska språket har länge dominerat på nätet, och kommer säkert att dominera länge än...

Men nu höjs allt fler röster för det egna språket – om inte i hela cybersrymden, så i alla fall i den egna domänadressen.

I vårt land lärde vi oss tidigt att det inte gick att använda svenska tecken som å, ä och ö i våra webb- och e-postadresser.

Det sågs inte som diskriminering av det svenska språket, utan som en anpassning till de teckenstabeller som våra webbläsare och e-postprogram kan hantera.

Att begränsad tillgång på tecken kan ställa till problem får man bli klart för sig vid ett besök på <http://www.habo.se>, där Habo och Håbo visar prov på gott samarbete.

I takt med Internets expansion har intresset i världen ökat för att få använda det egna språket med tillgång till alla de tecken som det egna språket har. Sakta men säkert har det också börjat hända saker.

Redan 2003 blev det möjligt att registrera .se-domäner med tecknen å, ä och ö samt é och ü.

Sommaren 2007 tillkom de tecken som finns i de officiella svenska minoritetsspråken; finska, meänkieli (tornedalsfinska), samiska, romani och jiddish. I samma veva blev också skrivtecknen för de övriga nordiska språken möjliga att använda under den svenska landsdomänen .se.

Domännamn med dessa ”nya” tecken kallas IDN-domäner, där IDN står för Internationalised Domain Names.

Det faktum att de flesta webbläsare nu kan hantera sådana tecken, innebär inte att problemen är lösta. Fortfarande är det ytterst få – om ens något? – e-postprogram som fullt ut kan hantera IDN-domänerna i e-postadresserna.

Det återstår många problem att lösa.

Elva nya språk testas

Över hela världen jobbas det intensivt för den goda saken. Alla länder verkar måna om att bevara sin språkliga särart även när det handlar om att uttrycka sig på nätet.

Internationellt har ICANN, Internet Corporation for Assigned Names and Numbers, något av en huvudroll.

Vid höstens Internetdagar berättade Cary Karp, till vardags vid Naturhistoriska riksmuseet, om arbetet inom ICANN.

Just nu pågår testverksamhet med teckentabeller anpassade för elva språk: arabiska, grekiska, hindi, japanska, jiddish, två varianter av kinesiska, koreanska, persiska, ryska och tamilsk.

Det är en gigantisk uppgift ICANN tagit på sig. Och det handlar inte enbart om teckenproblematik. Det finns även språk som läses från höger till vänster, de vill naturligtvis också behålla sin särart.

Du som vill veta mer om arbetet med IDN-domäner inom ICANN har en hel del att studera på <http://idn.icann.org>

SUNETTEN

Dec 2007

Sunetten är ett nyhetsblad som vänder sig till nyttjarna av det svenska universitetsdatornätet SUNET.

Nästa nummer kommer ut i februari 2008.

Ansvarig utgivare:

Hans Wallberg, utvecklingsansvarig för SUNET och datachef vid Umeå universitets datacentral UMDAC.

Redaktör:

Lennart Forsberg, SUNET-informatör som också är placerad vid UMDAC.

Adress:

Sunetten
UMDAC
901 87 UMEÅ

Telefon:

090 - 786 69 69

Telefax:

090 - 786 67 62

E-post:

Sunet@umdac.umu.se

Webbplats:

<http://www.sunet.se>

Abonnemang och avbokning av abonnemang:

Sunet@umdac.umu.se

Tryck:

Detta nummer av Sunetten trycks på Original i Umeå. Upplagan är för närvarande 7.500 exemplar.

Originalen har producerats på en Power Mac G5 med programmet InDesign. Ej signerade artiklar svarar redaktören för.

Oroväckande om IT-klimatet

Klimatfrågan intresserar och oroar – och ju mer vi lär oss, desto klarare framträder orsakerna till dagens problem.

Det är människans vanor och ovanor som förändrar klimatet.

Flyg- och bilindustrin får ofta höra vad de ställer till med. IT-branschen talar det inte lika ofta om...

Global Action Plan i Storbritannien har i höst publicerat en omfattande utredning om IT-sektorns klimatmedvetande – "An Inefficient Truth" är oroväckande läsning...

Rapporten visar att den samlade IT-sektorn i världen släpper ut lika mycket klimatgaser som flygindustrin.

Politiska krav på att lagra allt större mängder data gör inte situationen bättre. Jämfört med flygindustrin ökar IT-industrins klimatutsläpp med raktfart.

Engelsmännen konstaterar i sin rapport att en server under ett år släpper ut lika mycket klimatgaser som en stadsjeep!

IT-branschens egen medvetenhet om branschens klimatpåverkan tycks inte heller vara särskilt hög.

Hela 86 procent av de tillfrågade IT-avdelningarna i den engelska undersökningen hade ingen aning

om vilka miljökonsekvenser de egna aktiviteterna hade.

IT-branschens energiförbrukning är även den avsevärd. I "An Inefficient Truth" konstaterar rapportförfattarna att den samlade datorkraften i Storbritannien på ett år förbrukar lika mycket elektricitet som fyra kärnreaktorer hinner producera.

Energiförbrukningen påverkas bland annat av att många datorer inte slås av när arbetsdagen är över. En tredjedel av datorerna i Storbritannien är påslagna dygnet runt.

Vissa av dem är naturligtvis i tjänst dygnet runt, andra slås inte av för att tillåta backup under natten – men många datorer skulle säkert må bra av slås av lite oftare.

Det skulle nog världens klimat också må bra av? *LF*

PS! Global Action Plan är ett frivilligt miljöinitiativ som startade 1993. Idag bedrivs verksamhet i många länder. Du som vill veta mer om "An Inefficient Truth" kan gå till: <http://www.globalactionplan.org.uk/> och klicka på "An Inefficient Truth".

Studenter som konstruerar pedaldatorer är inte ute och cyklar, sa Intel och belönade dem med 10.000 euro.

Belönad pedaldator

Datorer kräver energi, men energiförsörjningen är många gånger inte så miljövänlig som man skulle kunna önska.

Med den insikten lanserade Intel i våras en tävling riktad till studenter vid europeiska universitet.

Tävlingsuppgiften som Intel ville presenterade var att ta fram en förnyelsebar energikälla för bärbara datorer.

Tävlingsjuryn tyckte allra bäst om ett förslag inlämnat av studenter vid University of Polytechnics i Madrid.

Deras laptop-konstruktion fick ström från en generator som trampades med pedaler! Den originella datorn visade sig fungera lika bra för vältränade som otränade pedaltrampare.

Strömförsörjningen i det vinande spanska förslaget reglerades av ett sinnrikt system som gav konstant spänning oavsett tramprytm, skriver Intel i ett pressmeddelande.

De spanska vinnarna belönades med en prissumma på 10.000 euro – mer än 90.000 kronor.

Hedersomnämningen, i form av ett antal välutrustade bärbara datorer, delades ut till deltagande studenter från University of Polytechnics i Milano samt Delfts University of Technology i Holland.

Gamla datorannonser ger utvecklingsperspektiv

Utveckling kan illustreras på olika sätt.

Datorutrustning beskrivs ofta med stora, näst intill obegripliga kapacitetstal.

Då är det betydligt lättare att titta på gamla datorannonser!

De kan också berätta om drömmar och visioner från en inte alltför avlägsen verklighet.

Man kan samla på mycket – det finns t o m de som samlar på datorannonser! Det är fort gjort att med Google göra annonsfynd på nätet, fynd som på sitt sätt berättar om en förunderligt föränderlig värld.

Vad sägs om Penrils modem?

Annonsen nedan berättar att de kan fås med kapaciteten 1,2 kbit/s, ja, det går t o m att få modem som klarar av 4,8 kbit/s.

I tider när våra högskolor har gigabit-hastigheter imponerar Penrils annons inte längre – den infördes 1971 i Computerworld.

Valet av annonsmodell imponerar inte heller. Sådana syns inte i Sverige sedan Lap Power konkurrerade år 2000.

Penril berättar inte heller vilket pris mångsidigheten, pålitligheten och kompatibiliteten betingar.

Det gör däremot System Industries, när de säljer minneskapacitet i en annons från 1977.

80 megabyte för 12.000 dollar eller 300 megabyte för uppemot 20.000 dollar.

Allt var inte bättre förr – och allt var inte billigare.

Bärande idé

Var tid har sina egna nymodigheter varje leverantör sin egen framtidsstro.

Om DigiLog trodde på bärbara datorer i mitten av 70-talet, talade Digital om personliga stordatorer i början av 80-talet.

Bärande idéer fanns m a o långt innan laptop blev ett modeord.

DigiLogs modell från 1976 sas vara en portföljdator, med tangentbord, terminal och uppringsutrustning i ändamålsenlig portföljförpackning.

Digital's personliga stordator, Personal Mainframe, hade andra kvaliteter. Den tillät 512 användare

Logitech har utvecklat många datormusar under årens lopp. För den här modellen utlovades livstids garanti i en annons i Byte 1988. Frågan är om garantin gällde musens eller musägarens livstid!?

att koppla upp sig till stordatorn från sina terminaler. Och användarna var förstås nöjda – de sa t o m att Digital's Personal Mainframe var mer lättarbetat än alla andra system... om man nu ska tro på Digital's egna ord i nedanstående annons från 1981.

Personal Mainframe kunde även kopplas ihop med andra Digital-datorer och bilda nätverk – ja, den kunde t o m samarbeta med datorer från andra leverantörer, utlovade Digital i annonsen.

Det som var en sensation på 80-talet, betraktas nog av de flesta som en självklarhet idag!?

VERSATILE
DEPENDABLE
COMPATIBLE
(MAYBE EVEN SEXY)
CALL IT
WHAT YOU WANT...

We call it a PENRIL MODEM!

Penril's modems are all performers – with a family ranging from teletype (Bell 101C) modems and single card LSI 1200 BPS (Bell 202C) modems up to our adaptively equalized 4800 BPS models.

Penril
Data Communications, Inc.
832 RANDOLPH ROAD, ROCKVILLE, MARYLAND 20852 • 301-491-8522

We'll be on display at Booth 2028 at PCCC in Las Vegas.

Now you can get our disk systems within 30 days ARO at the industry's lowest prices:

- 80 Mbytes for under \$12K*
- 300 Mbytes for under \$20K*

System Industries
An Equal Opportunity Employer
525 Oak Ridge Avenue
Burlington, MA 01803
(603) 750-1000, Telex 546-605

* OEM prices; 40-60 systems.

The Personal Mainframe.

And how to know if you need it.

When hundreds of people in different places need the same information.

When your software costs are always higher than you planned on.

When you can't predict how you'll be using your computer next year.

When some people need a decision-making tool and others need a number-cruncher.

You can solve a lot of problems with a DECsystem-10 or DECsystem-20. The Personal Mainframe™ can solve them for you. Everyone needs to use the computer! With The Personal Mainframe, up to 512 users can work interactively at their own terminals.

Let's do different applications! The Personal Mainframe does everything from computer-aided design and scientific research to marketing reports and payroll.

Virtual data sharing! People who use it say The Personal Mainframe is the easiest system they've ever worked with. The OS/VS operating system meets all the requirements. All the languages, from COBOL to FORTRAN, are highly interactive. And since applications are easy to maintain, your highly paid programmers can spend their time developing new programs.

The Personal Mainframe can help you 5-year computer plan, too. It's easy to expand or upgrade without buying any software. You can also easily fit a communications network with other Personal Mainframes, smaller computers from Digital, even computers from other vendors.

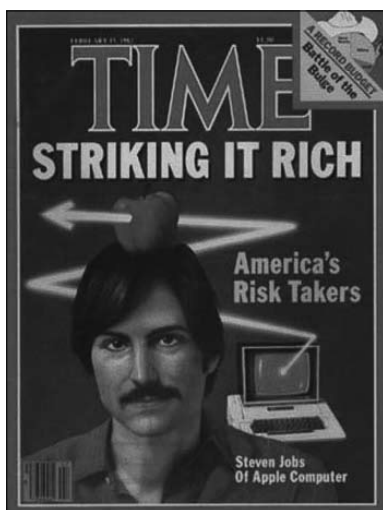
We'll help you choose The Personal Mainframe that's right for you, whether you're in engineering, research, manufacturing, business, government, or education.

Send for our brochure "The Personal Mainframe and how to know if you need it". Or call 617-457-6434.

You just might discover the answer to all your computer problems.

Digital Equipment Corporation, 300 Forest St., Marlborough, MA 01752. European Headquarters: 22 Rue des Minimes, CH-1213 Petit-Lancy, Geneva, Switzerland. Digital Equipment of Canada, Ltd.

digital
We change the way people work.

Redan 1982 sågs Steve Jobs på Times omslag.

När Apple klev in på arenan var även det en stor sensation – kanske framförallt för konkurrerande PC-fabrikanter?

Det var 1976 som Steve Wozniak, då 26, och Steve Jobs, då 21, presenterade sin Apple I – men det var först 1984 som de båda fick sitt stora genombrott.

I januari det året satsade Apple på tv-reklam under Superbowl-finalen. Filmen, som bara sändes en gång, finns numera på YouTube, <http://www.youtube.com/watch?v=bOkTOztPoOs>

Lanseringen av Apple Macintosh fick många att överge sina gamla skrivmaskiner(!). Den fågelholksliknande datorn förändrade kort sagt arbetsmiljön – inte bara inom högskolesektorn.

Vad var det som var så speciellt med den lilla Macintosh-datorn?

Den svartvita bildskärmen var på 9 tum och internminnet rymde 128 kilobyte. Diskettenheten kunde därutöver lagra 400 kilobyte.

Med dagens mått mätt inget att skryta med. Det var inte heller de tekniska förutsättningarna som förändrade våra datorvanor, det var det användarvänliga arbetssättet som föll så många i smaken.

Den första Macintoshen var bärbar på sitt eget sätt. 1984 sågs många nyblivna Mac-ägare gå med en specialgjord väska på lätta steg – trots att datorn vägde uppemot 10 kg.

Klassisk Macintosh från 1984 som förändrade arbetsmiljön.

En annan tid

Idag har vi andra krav på det bärbara begreppet. Och vi har andra krav på våra bildskärmar...

Idag berättar annonser om surfning på nätet från jättelika tv-skärmar, samtidigt som andra annonser berättar om det fiffiga i att ha tillgång till Internet i sin mobiltelefon.

Det är inte alltid enkelt att få resonemangen att gå ihop.

Moderna mobilttelefoners bildskärmar är trots allt mycket mindre än den pyttelilla bildskärmen på 1984 års Macintosh!?

Fast om sådana saker ska man förstås yttra sig med viss försiktighet!?

Annars finns en uppenbar risk att man framstår som lika okunnig som mannen i Honeywells annons från 1981.

– What the heck is Electronic Mail, sa han. **LF**

Annons från Honeywell från 1981.

Moore har ett mervärde

Ingenjören David Clark från Surrey i England har haft högvis med gamla nummer av Electronics Magazine i sitt hem. Trots hustruns envetna vädjanden om att göra sig av med de gamla alstren har tidningshögarna blivit kvar i familjen Clarks hem.

För två år sedan visade det sig vara ett lönsamt sparande.

Då betalade Intel honom 10.000 dollar för det nummer som kom ut den 19 april 1965. En hyfsad prishöjning med tanke på att magasinet i nytryckt skick kostade 75 cent att köpa.

Det var nämligen i det numret av Electronics Magazine som Gordon Moore publicerade de rön som senare blev "Moore's law" – den som i sitt ursprung säger att antalet transistorer på ett chip fördubblas vartannat år.

Eftersom Gordon Moore inte hade något eget exemplar av tidskriften, valde Intel att gå ut på nätet för att försöka få tag på den tidskrift vars artikel på sid 114 i så hög grad påverkat världens IT-utveckling.

Det var i den vevan som David Clark fick nys om vad Intel ville ha. Kontakter knöts och affären gjordes upp till glädje för båda parter.

Intel fick den åtråvärda skriften och David Clark fick sina 10.000 dollar...

Trådlösa schweizare

SWITCH, den schweiziska motsvarigheten till SUNET, satsar stort på trådlös Internet-anslutning, till glädje för landets studenter.

Som ett resultat av ett projekt inom SWITCH erbjuds de gratis trådlös Internet-anslutning vid 2000 s k hot spots runt om i landet. Tanken är att antalet anslutningspunkter ska bli flera i framtiden.

Det generösa erbjudandet ges i samarbete med fyra av landets större Internet-leverantörer.

Det är för övrigt inte bara studenter som kan glädja sig åt den stora satsningen. Även anställda vid högskolor och universitet kan koppla upp sig gratis. Samma möjlighet ges även till de medverkande Internet-leverantörernas kunder.

Den trådlösa anslutningen fungerar nu på de större järnvägsstationerna, på flygplatser samt på landets McDonalds- och Starbucks-restauranger. Den schweiziska satsningen ger även tillgång till Internet längs gator och torg i de större städerna.

För närvarande fungerar den trådlösa satsningen i universitetsorterna Bern, Zurich, Lausanne, Rapperswill och Neuchatel.

Fullt utbyggt ska satsningen att omfatta alla orter med högskolor och universitet som är anslutna till SWITCH.

– Sluta snacka, tala om vad Eduroam är?

”Eduroam hit och Eduroam dit – det snackas mycket om

Eduroam, men jag har inte hört en enda bra förklaring vad det är? Kanske kan Sunetten sprida lite ljus i mitt mörker?

SUNETTENS FRÅGE LÅDA

Svar: För det första – de som är involverade i arbetet med **eduroam** vill att det ska skrivas med små bokstäver – **eduroam** har ju även små bokstäver i sin logotyp.

För det andra – **eduroam** står för ”education roaming”, kringströvande studier om man så vill... men roaming står även för den sökning som en dator gör för att hitta en anslutningspunkt till ett trådlöst nät. Det är också ett slags strövande...

eduroam startade ursprungligen som ett projekt inom EU, med visionen att studerande och anställda skulle kunna resa till vilket europeiskt universitet som helst och logga in på sin dator som om de satt vid sitt hemmauniversitet.

– Men jag kan ju redan nu använda min laptop, när jag är ute och reser, kanske du invänder?

Javisst, men då krävs det att du följer de inloggningsregler som gäller på det universitet du besöker. Du måste också skaffa dig giltiga lösenord och användarnamn att mata in i dator... det behöver du knappast göra när du börjar arbetsdagen på jobbet hemmavid.

Det behöver du inte heller göra om du har ett **eduroam**-certifikat och befinner dig på ett universitet med tillgång till **eduroam**.

I Sverige har hittills fem universitet tagit **eduroam** till sig: Göteborgs universitet, KTH, Stockholms universitet, Umeå universitet och Uppsala universitet. Fler lär vara på väg.

eduroam-tekniken bygger på s k RADIUS-servrar, vilket står för Remote Authentication Dial-In User Services.

Förkortningen har m a o inget

med bildskärms-
märket Radius att göra.

Skilnad på
skärm och server

Ju fler högskolor som sätter upp **eduroam** – i Sverige och ute i Europa – desto bättre blir naturligtvis tjänsten.

Det finns olika sätt att göra det, en del högskolor arbetar med certifikat, medan andra högskolor föredrar en lösning med s k säkra tunnlar.

Umeå universitet använder sig exempelvis av certifikat, som laddas ner direkt till datorn. För att kunna använda **eduroam** görs sedan vissa inställningar som varierar från operativsystem till operativsystem.

De universitet som redan använder **eduroam** har i flera fall redan lagt ut sina installationsanvisningar på webben. Så här ser de t ex ut i Umeå: <http://www.support.umdac.umu.se/kbsearch.jspa?searchQuery=eduroam>

Här finns också information:

<http://www.eduroam.org>

<http://www.eduroam.se>

Skolad kunskap på Scholarpedia

Wikipedia har gjort stor succé, så det är inte alls konstigt att nya, liknande initiativ dyker upp på nätet. Ett sådant är Scholarpedia på <http://www.scholarpedia.org>

Där kan inte vemsomhelst bidra med sitt kunnande, i Scholarpedia krävs det att man är expert. En del av experterna har t o m fått Nobelpriset!

Vetenskap på video

Videovisning på nätet handlar inte enbart om korta, humoristiska klipp på YouTube.

Nu har även akademiska forskare och lärare börjat inse vitsen med forum för vetenskaplig visdom i filmens form.

Flera nischade sajter finns redan tillgängliga för att ta till vara den vetenskapliga skaparglädjen. Några exempel:

Jove, Journal of Visualized Experiments, speglar en vetenskaplig tidskrift och inriktar sig på biologiska experiment, se <http://www.jove.com/>

SciVee, som nu finns i en betaversion är gjord av vetenskapsmän för vetenskapsmän, se <http://www.scivee.tv/>

LabAction intresserar sig framför allt på biologiska ämnesområden, se <http://www.labaction.com/>

DnaTube har en populärvetenskaplig ambition att förklara komplicerade vetenskapliga resultat på ett lättfattligt sätt, se <http://www.dnatube.com/>

Många av de medverkande har tidigt skaffat sig insikten att filmarbete har mer gemensamt med konst än med vetenskap.

– Lika lätt som det är att klicka sig till en film, lika lätt är det att klicka till något annat när filmen inte fångar intresset, säger Haim Weizman, lärare vid University of California.

Reviderade dokument för säkerhets skull

En arbetsgrupp utsedd av den tekniska referensgruppen har under hösten arbetat med att revidera SUNET:s säkerhetspolicy.

Det var hög tid att göra det, med tanke på att det förra policy-dokumentet fastställdes av SUNET-styrelsen 1992!

Arbetsgruppen har bestått av Kent Engström, David Hed, Tomas Liljebergh, Kristina Ullgren och Torbjörn Victorin.

Gruppen har haft ambitionen att formulera policydokumentet, så att det ska vara funktionsdugligt oavsett vilken organisationsform SUNET har.

I den nu föreslagna policyn kan man inte heller läsa något om gamla DECnet (!) – och tur är väl det!?

SUNET-styrelsen ansåg det lämpligt att också ge Vetenskapsrådet, driftorganisationen NUNOC samt incidenthanteringsenheten SUNET Cert möjlighet att granska och ha synpunkter på nya dokumentet.

Efter den avslutande remissomgången görs de justeringar som anses nödvändiga innan policyn läggs ut på webben.

Förutom revideringsarbetet med sin säkerhetspolicy har SUNET i vissa avseenden även reviderat sin policy om samtrafik med andra Internet-leverantörer, som anges i reglerna för anslutning och användning av SUNET, se http://basun.sunet.se/html_docs/extregler.html

Ny bemanning

Styrelsen för SUNET får till viss del förändrad sammansättning efter årsskiftet. Efter förslag från högskoleförbundet SUHF går förvaltningschefen vid Göteborgs universitet, P-O Rehnqvist, in som ny ledamot. Det gör även Eva Müller som representant för KB samt en av två studentrepresentanterna.

Lämnar SUNET-styrelsen gör Anita Kollerbaur, Kjell Nilsson, Peter Olsson och Benny Stridsberg.

I vår lämnar även den mångåriga sekreteraren Olle Thylander sitt uppdrag och blir pensionär.

Efterträdare till Olle Thylander har redan utannonserats av Vetenskapsrådet. Senast den 20 december ska hugade efterträdare lämna in sin ansökan till VR.

Full gas

En miljövänlig herre i Bjuv
sa att många kör bil som en tjuv.
Det han då inte vet
är att datorn går het,
då den tär på miljön som en SUV.

LF

SUNET/UMDAC

Umeå universitet

S - 901 87 Umeå

Gammalt och nytt på webben

Ytterligare ett axplock från webben – nu med adresser som anknyter till texter i detta nummer:

Computer

<http://www.computerworld.com/action/article.do?command=printArticleBasic&articleId=902396>

Den 40-åriga tidningen uppmärksammar några annonser.

Omoderna datorer

<http://oldcomputers.net/>

Datornostalgi i kubik.

Annonshistoria

<http://www.aresluna.org/attached/computerhistory/ads>

Massor med klassiska annonser för massor med datorer.

Macintosh

<http://www.macmothership.com/>

Ett paradiset för Macintosh-älskare.

TV-reklam

<http://www.esm.psu.edu/Faculty/Gray/movies.html>

Samlingsplats för dig som vill frossa i TV-reklam från Apple.

Teknikfrossa

<http://blog.modernmechanix.com>

Historiska klipp med geniala och galna exempel på nyskapande teknikaliteter.

Datorhistoria

<http://www.vintagecomputerads.com/>

Webbplats med massvis med historisk dokumentation.

SUNET & SÅNT

Det är klokt att vara listig – men det är inte klokt vad tidningarna frossar i sina listor.

De bästa datorerna, de plattaste tv-apparaterna, de bredaste bredbanden... allt listas.

Annat var det förr. Då fanns bara en lista. Det var en riktig önskelista.

Den väcker nostalgiska minnen vid liv, jämgammal med personnumret som jag är.

Fastän överårig långt innan jag lärde mig stava till DVD, LCD, HTTP och HDTV, minns jag en ungdomstid med många nymodiga mackapärer.

Den tidens tekniska vidunder har dagens unga knappast sett skymten av?

Det fanns t o m fina ordbehandlare. Jag minns den dyra reservoarpennan, en lyxpenna värdig vilken studentskrivning som helst. Fast visst var den svår att skriva med? Och fullständigt omöjlig att radera med! Det som skrevs på 50-talet var inte hugget i sten, det var skrivet med bläck. Det gick inte att kautcha, som man sa på den tiden.

Andra ordbehandlare fanns också, anilin- och blyertspennor till exempel. Tidigt fick man lära sig att inte slicka på anilinstiftet, som om blyertsstiftet skulle vara mer hälsosamt.

Bakändan på blyertspennan gav rejält tuggmotstånd, när svåra uppgifter skulle besvaras i skolan. Man tuggade så att säga i lönn, fast pennorna kunde även vara gjorda av ceder och asp.

De musikintresserade fick också sitt, långt innan MP3-spelarna lät höra av sig.

Den gamla magnofonen var inte trådlös. En metalltråd var själva förutsättningen för att spela in och spela upp. Många blev uppspelta av att höra sin egen röst.

Magnofonen stod inte på särskilt många önskelistor, den stod bara i vardagsrummet (framförallt hos familjer där det redan stod ett kassakåp). Magnofonen var stor och tung och endast bärbar för dem med tillgång till fyra händer.

Den batteridrivna resegrammofonen var mycket lättare, om än inte så lätt att folkhemsfamiljerna reste omkring i sina bäddbara personbilar med kulörta grammofonväskor i bagaget.

Vi hade roligt ändå – utan Quake och World of Warcraft och trots att det inte fanns några telefoner att spela golf i.

Vi nöjde oss med 5-öresgolf från Bröderna Ivarsson i Osby. Nu finns inte ens 5-öringen – om man inte går på krogen, förstås.

Vi hade även Magic Robot och Hula-Hop, och en hel del annat som fallit i glömska.

Jag är ju ingen dagstidning. Jag har inte hela listan.

Lennart Forsberg